

BORSODI
KÖNYVTÁROS

II. RAKÓCZI FERENC
EGYETEM BORSODI
KÖNYVTÁRSZÁLLÓ

Miskolc
1977/1

BORSOD-
ABAÚJ-
ZEMPLÉN
MEGYEI
II. RAKÓCZI FERENC KÖNYVTÁR

XVI. évfolyam

1977. évi 1. szám

BORSODI KÖNYVTÁROS

Borsod-Abaúj-Zemplén megye könyvtárainak folyóirata.
Megjelenik félévenként.

Szerkesztőség:

Miskolc, Felszabadítók útja 11. Telefon: 37-521

 II. RAKÓCZI FERENC
MEGYEI ÉS VÁROSI
KÖNYVTÁR
M I Felelős szerkesztő:
URSZIN SÁNDOR

Kiadja a Borsod megyei Lapkiadó Vállalat, 3527 Miskolc,
Bajcsy-Zsilinszky út 15. sz. Telefon: 36-131
Felelős kiadó: Veres Mihály

Készült a Borsod megyei Nyomdaipari Vállalatnál, Miskolcon
77 — 4865 — 1000
Felelős vezető: Kilián Béla

Óry Endréné
szül. Bakos Zsuzsanna
1937—1976

Nagy megdöbbenéssel és mély fájdalommal vettük tudomásul e szörnyű valóságot, hogy intézményünk, az Edelényi Nagyközségi és Járási Könyvtár munkatársa 1976. augusztus 13-án háromhónapos súlyos betegség után nagyon fiatalon, 39 éves korában elhunyt.

Szomorú évfordulón, augusztus 15-én, éppen könyvtári munkába lépésének 14. évfordulóján vettünk végbúcsút tőle.

1962-ben mint részfoglalkozású kiegészítő került intézményünkhöz, de nem a manapság sokak által követett munkahely-változtatással kívánt érvényesülni, hanem kitarító, szorgalmas és példamutató munkával, műveltsége állandó bővítésével érte el, hogy kiegészítő munkatársból főhivatású jó szakemberré vált.

10 éven keresztül nagyon következetes pontossággal végezte könyvtárunk könyveinek leltárba vételét és a katalógusok szerkesztését, építését. Munkája nem tartozott a látványos könyvtári feladatok közé. 3500 fős olvasótáborunk tagjai munkavégzés közben csak elvétve találkozhattak vele, és sokan közülük nem is sejtették, hogy az Ő következetes, pontos munkája révén tájékozódhatnak katalógusainkon keresztül közel ötvenezer kötetes könyvállományunkban.

Az együtt töltött munkás évek alatt szorgalmas, segítőkész munkatársnak ismertük meg őt. A munkában tanúsított helytállása példamutató volt, amelyért miniszteri dicséretben is részesült. A könyvtárunkban eltöltött 14 év alatt a gyermekáldás időszakán kívül nem is volt táppénzen. Példás családi életet élt. Férjével együtt, sokszor egészségüket sem kímélve valósították meg dédelgetett álmukat, a szép kis családi házat, amelyhez minden fillérre és szabad időre szükségük volt.

Munkatársai és a nagyközségi és járási könyvtár olvasói fájdalommal búcsúztak Tőle.

Slezsák Imre

Megmérettünk

Az idei első fél évben különböző szintű és különféle összetételű szakmai tanácskozásokon elemezték az irányításra, útmutatásra illetékesek annak a kulturális minisztériumi komplex vizsgálatnak az összegező megállapításait, amely vizsgálat Borsod-Abaúj-Zemplén megye, s benne Miskolc megyei város közművelődésének valamennyi területét érintette. Bennünket, a közművelődés könyvtári szolgáltatóit legközelebről a szűkebb hivatásunkra vonatkozó észrevételek kell, hogy továbbgondolkozásra — hatékonyabb cselekvésre ösztönző megfontolásokra — serkentsenek. Ezért indokolt, hogy megyei módszertani folyóiratunkban minden érdekelt főhivatású, valamint társadalmi munkás könyvtárost tájékoztassunk a komplex vizsgálatnak a tanácsi, a szakszervezeti és az iskolai könyvtárakkal foglalkozó leglényegesebb megállapításairól, s az ezekből következő új értelmezésű feladatokról.

A vizsgálat a felsorolt könyvtárhálózatok 1971 és 1975 között elért eredményeit, illetve megoldatlanul maradt problémáit tárta fel. Közművelődési könyvtársaink odaadó munkájának elismerése az a bevezető statisztikai elemzés, amely szerint a vizsgált időszakban mindhárom könyvtári hálózat tetemesen gyarapította olvasótáborát. (Együttesen 32 103 fővel.)

„Mindez annak ismeretében, hogy országosan ugyanakkor a tanácsi könyvtárak olvasói létszáma 30 ezerrel csökkent, a szakszervezetieké csak 10, az iskolaiaké csak 20 ezerrel növekedett, figyelemre méltó siker, és eleget tesz a közművelődési párttáborozat egyik fontos célkitűzésének, a hatókör általános növelésének.”

Az összegező értékelés ehhez az elismeréshez még tételesen hozzáteszi, hogy az említett öt évben megyei összesítésben lényegesen nőtt a közművelődési párttáborozat által kiemelt gondoskodásra javasolt társadalmi, foglalkozási rétegek könyvtári „jelenléte” — s így a siker még értékesebb.

A bizonyító adatok: a tanácsi fenntartású könyvtári hálózatban öt év alatt újabb 3200 fizikai dolgozó, további 1100 tanuló és 3200 szellemi foglalkozású beiratkozó gyarapította az olvasótáborát, a szakszervezeti könyvtárakba 4000-rel több munkás iratkozott be, az iskolai könyvtárak olvasóinak száma pedig megkétszereződött.

Intenzívebb lett a könyvtári szolgáltatások igénybevétele is, ezt a kölcsönzések számának növekedése tanúsítja. A mennyiségi növekedés viszont „az értékeesebb és érdekesebb választékra, a jobb színvonalú szolgáltatásokra enged következtetni.” Külön örvendetes — és ez tudatos könyvtári nevelőmunkára vall — hogy a felnőtt és a gyermek olvasók körében egyaránt megnőtt az érdeklődés az ismeretterjesztő és a szakirodalom iránt: a tanácsi könyvtárakban például a gyermekeknél 11,9 százalékról 13,6 százalékra, a felnőtteknél 25,6 százalékról 26,3 százalékra nőtt az ismeretterjesztő, illetve a szakirodalom kölcsönzési aránya.

Szembeötlő — megyei összesítésben — a növekvő igények kielégítését elősegítő állománygyarapítási keretek bővítése is: a tanácsi könyvtárakban 3 338 000 forint-ról 5 046 000 forintra, a szakszervezetiekben 742 000 forint-ról 916 000 forintra növekedett az állománygyarapításra szánt összeg.

Am már itt, az alapfontosságú működési feltételeknél — amelyeknek csak egyike az állománygyarapítási keret — kirívó ellentmondásokat fedett fel a részterületenkénti vizsgálat. Az összességében megnyugtatóan ható állománygyarapítási keretek helyi konkretizálásban már korántsem egyformán minősíthetők. Még ugyanazon a járason belül is nagyok az eltérések a községek ellátottságában. (A szerencsi járásban például jó az egy lakosra jutó évi 4,1 forint könyvbeszerzési átlag, de ugyanebben a járásban Megyaszón csak 1,7 forint, Tállyán pedig mindössze 1,6 forint állománygyarapítási összeg jutott a vizsgált időszakban egy lakosra. S hasonló végtelket a többi járásból is felsorolhatnánk.) Ezek a végtelen eltérések arra figyelmeztetnek, hogy még most is nagyok a szemléletbeli különbségek a közművelődési könyvtárak társadalmi szerepének, hasznának a megítélésében — s az ebből következő helyi közművelődéspolitikai gyakorlatban.

Még „szorítóbb” — szó szerint is — jó néhány településen a könyvtárak alapterülete. (Sajnos, ez a ténymegállapítás kulcsfontosságú városi települések könyvtáraitra is vonatkozik!) Két különösen aggasztó példa ismételt megemlítése elengedhetetlen: a méltán művelődéstörténeti jelentőségű városként emlegetett Sárospatakon mindössze 147 négyzetméter a városi könyvtár alapterülete, a megye második legnagyobb iparvárosában, Ózdon pedig a szakszervezeti hatáskörbe tartozó (de a tanáccsal közös fenntartású) népművelési intézmények központjában a városi módszertani irányításra is hivatott könyvtár 126 négyzetméterre szorul össze. (A jelenlegi lakótelepi könyvtárakkal együtt sem képes az indokoltan növekvő és differenciálódó társadalmi igényeknek megfelelően biztosítani a város lakosságának könyvtári ellátását. S még az a távlati biztatás sem enyhíti az itteni súlyos gondokat, mint Sárospatakon az ottaniakat: hogy ígéret szerint még ezen az őszen elkezdődik egy új, komplex közművelődési intézmény alapozása.)

A minisztériumi vizsgálat messzemenően tekintetbe vette, hogy a „megyei könyvtárügyében meglévő nehézségek és ellentmondások nagy része az objektív körülményekre vezethető vissza. „Épp a vizsgálat egész menetében következetesen érvényesített realista szemlélet, a helyi adottságokkal, sajátosságokkal számoló, megfontolt következtetéslevonás kell, hogy elfogadtassa velünk azt a tételt is, miszerint a segítségünkre felsorolható objektív körülmények ellenére is: „... a könyvtárügy intenzívebb irányítása és gondozása esetén lényegesen csökkenteni lehetne a gondokat.”

Az eredményeket és a gondokat azonos elvi következetességgel feltáró vizsgálat ugyanolyan lelkiismeretes, az ügy iránti felelősségtől áthatott önvizsgálatra kell, hogy készítse valamennyi érintett könyvtári hálózat munkatársait és irányí-

A diósgyőri Petőfi Sándor Emlékkönyvtár

Fotó: Fejér Ernő

tóit. A közelebbi és a távlati feladatok helyi konkrét meghatározását elősegítik a komplex vizsgálat összegezését követő javaslatok. Ezekből az érdekeltek közvetlenül hasznosíthatják a rájuk vonatkozókat.

A közművelődési könyvtári munka hatásfokának megjavítása érdekében a legfőbb tennivalók a következők:

Az állománygyarapítás szintjét elsősorban a mostanáig elmaradt járások — s azokon belül is a leginkább hátrányos helyzetből indult, vagy ott megrekedt települések — állománygyarapítási ráfordításainak „felzárkóztatásával” kell emelni;

Miskolcon — a néhány még meglévő „fehér folt” felszámolásával — a megyei könyvtár, a városi könyvtár hálózata, a szakszervezeti könyvtárak és az iskolai könyvtárak elvszerű együttműködését kialakítva, néhány éven belül el lehet érni a mintaszerű ellátás szintjét;

a többi városban mindenekelőtt a könyvtárak alapterületének bővítését, a „városhoz méltó könyvtári igények” kielégítését kell célul tűzni;

azokban a községekben, ahol a település nagysága és a helyi lehetőségek megléte az önálló közművelődési könyvtár fenntartását, illetve feltételeinek megteremtését diktálja — az anyagi és a személyzeti fejlesztést kívánatos szorgalmazni;

a megyénk sajátos jellegét meghatározó nagyszámú apró településen az „Irányelvek a kis települések kulturális ellátásának javítására, és a komplex művelődési intézmények létesítésére” című dokumentum — amelyet a Kulturális Minisztérium az Oktatási Minisztériummal együtt adott ki — útmutatásai legyenek az irányadók a könyvtári munka hatásfokának a növelésére, s ezekben a falvakban első lépésként a tanácsi közművelődési és az iskolai könyvtárak szoros együttműködésére, illetve ahol az észszerűség úgy kívánja, szervezeti egységesítésére tanácsos törekedni, mindenütt a helyi adottságok gondos mérlegelésével;

a közművelődési könyvtárak rendeltetészerű működésének ellenőrzésére és szabályozására, valamint a fejlesztésüknek a kialakítandó új komplex távlati tervhez való igazítására tovább kell differenciálni, hatékonyabbá tenni a szakfelügyeletet és a vele együttműködő szakmai módszertani gondozást.

Az átfogó minisztériumi vizsgálat tehát minden illetékes számára megfogalmazta a feladatokat. Ezek megvalósítását — képletesen szólva a közművelődési könyvtárak működési tempójának „nagyobb határfokra” való kapcsolását — igen megkönnyíti a két korszakos jelentőségű új dokumentum: a közművelődési törvény, és a könyvtári törvényerejű rendelet pontos értelmezése, gyakorlati érvényesítése. Számunkra különleges előny, hogy a komplex vizsgálat már a törvény és a törvényerejű rendelet vezérfonalának helyes használatára, alkalmazására is példát mutatott. Rajtunk áll, hogy ezt a „gyakorlati bemutatót” mindennapi könyvtári munkánkban — naponkénti közszolgálatunkban — minél teljesebben hasznosítsuk, olyan mércének tekintsük, amely nemcsak méri, hanem elő is segíti a kívánatos növekedést.

Berecz József

A módszertani gondozás gondjai

A szakirodalom tanulsága szerint a 60-as évek végén már elkezdődött a módszertani munka válsága. Elbizonytalanodott, nem talált bele szolgáltatás jellegű szerepébe. A könyvtári munkának ez a területe lett a legkevésbé tisztázott, mert természeténél fogva is nehezen tisztázható része.

A feltételezések szerint ez a válság a 156/1973-as szakfelügyeletről szóló rendelet megjelenéséig tartott, mivel a rendelet mind az általános, mind a szakfelügyelet, mind a módszertani gondozás feladatait és illetékességi körét megrajzolta. Futala Tibor írja, hogy a rendelet helyes értelmezésével, országos érvénnyel kezdetét vette a módszertani munka „újmódi” felfogása. Érdemes tehát megvizsgálni, hogy a rendelet megjelenése óta javult-e (javulhatott-e) a helyzet például Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. Sikerült-e az annyit hangoztatott igény szerint a módszertani munkát a gyakorlat során különválasztani, új szerepét és tényleges feladatát — az általános és a szakfelügyelethez hasonlóan — úgy körülhatárolni, hogy amit a könyvtárosok e címszó alatt végeznek, az valóban a könyvtárakkal szemben támasztott kötelező szakmai színvonal megteremtését szolgálja.

Ma már természetesen nem az a kérdés a módszertani munkát illetően, hogy — Szente Ferenc szavait idézve — „mi lenne, ha nem lenne”, hanem az, hogy mi van akkor, ha továbbra is „mindent” maguk csinálnak a módszertani központok, miként korábban a rendelet megjelenése előtt. Vagyis, változott-e a helyzet, bekövetkezett-e a módszertani gondozás „újmódi” felfogása?

Abból indulok ki, hogy Borsod megyében semmit sem változott a helyzet. Ennek több oka ismert, de kettőt azért szeretnék külön hangsúlyozni, mert nagyobb figyelmet érdemel.

Az első, talán országosan is egyedülálló: nem sikerült olyan könyvtári szakfelügyelet létrehozni, amely a rendeletben előírt feladatoknak eleget tudna tenni. A másik jellemző ok részben az előbbiből is következik: a könyvtárak helyzetének javításáért, a napi nyomasztó gondok megoldásáért, a jogos igények kielégítéséhez szükséges feltételek megteremtéséért változatlanul csak a könyvtárosok vívnak kevés eredménnyel kecsegtető harcot.

Az igazsághoz viszont az is hozzátartozik, hogy a könyvtárosok azért is végzik ezeket a feladatokat, mert az általános felügyeleti, a szakfelügyeleti és a fenntartói feladatok, hatáskörök félreérthetetlen meghatározása után is azt igazolja a gyakorlat, hogy a könyvtári munka összefügg a korszerű feltételek megteremtésével.

Aki figyelemmel kísérte a módszertani munka történeti alakulását, az jól tudja, hogy a hálózati központban dolgozó módszertani könyvtárosok nem túlbuzgalomból, hanem mindig az ügy érdekében igényelték és igénylik ma is a könyvtárugy egészének az áttekintését.

Amikor a járási-városi könyvtárigazgatók megyei értekezletén a rendelet értelmezésére került sor, mindenki egyetértett azzal, hogy — Futala Tibor okos magyarázata szerint — miért „nem lehet vitának helye a szakfelügyelet létrehozásának elv- és szükségszerűségét illetően”, hogy a szakfelügyeleti elemekkel is „megáldott vagy megterhelt” módszertani munkából határozottan ki kell vonni, le kell választani a szakfelügyeleti összetevőket, és párhuzamosan új felfogású módszertani tevékenységnek kell megvetni az alapját. Kiderült azonban, hogy a szakfelügyeleti feladatokat és a módszertani munkát a rendelet ismeretében sem tudják, de nem is akarják megkülönböztetni egymástól. Nem véletlen tehát, ha a módszertanosok továbbra is úgy viselkednek, mintha általános és szakfelügyeleti munkát is végeznek, mert valójában azt is végeznek. Hogy miért, arra a magyarázatuk a dolog természetéből adódóan kézenfekvő és elfogadható. Ennek kifejtésére idézem Garamvölgyi József szépen csokorba szedett gondolatait. Ki tudná jobban, mint a könyvtáros, hogy „...hol lehet és kell új könyvtárat építeni, hol a régit korszerűsíteni; milyen forrásokból növelhetjük a könyvtárak állományát; miként biztosíthatjuk a gyorsabb és teljesebb könyvellátást; hogyan tudjuk fokozni a

könyvtári szolgáltatások színvonalát, meghatározni tartalmukat; melyik könyvtár-típus mennyit vállalhat a politikai, világnézeti és esztétikai nevelés feladataiból; melyik könyvtárnak mennyire feladata a szakirodalmi tájékoztatás és az ismeret-terjesztés; mit értünk a tartalmas szórakoztatáson; milyenek legyenek a könyvtári szakemberek, milyen képzési formák felelnek meg leginkább a követelményeknek; milyen legyen — immár a számítógépeket is tekintetbe véve — a könyvtárak műszaki fejlesztése; hogyan működjenek együtt a különféle könyvtár típusok egymással, az iskolákkal és a többi művelődési intézménnyel; miként a kutatással és a fejlesztéssel?” (Népművelés, 1976.9.)

El lehet-e vitatni mindezt a könyvtárosoktól, a módszertani központoktól? De miről is van szó tulajdonképpen. Talán a könyvtárosok nem akarják megérteni az idők szavát? A Kulturális Minisztérium vizsgálati jegyzőkönyvéből idézem az alábbi megállapításokat: „A megye könyvtárügyében meglévő nehézségek és el-entmondások java része az objektív körülményekre vezethető vissza. Ennek ellenére meggyőződésünk, hogy a könyvtárügy intenzívebb irányítása és gondozása esetén lényegesen csökkenteni lehetne a gondokat. Mindenekelőtt . . .

— a szakfelügyeletnek fokoznia kell a „megye területén való jelenlétét”. különösen a járáások területén. (Ennek előfeltétele a több — 50 szolgálati helyre 1—1 szakfelügyelő, az iskolai és a közművelődési könyvtári szakfelügyelet szoros kooperációban való működtetése, a nagyobb földrajzi egységeket átfogó szakfelügyeleti vizsgálatok gyakorlatának meghonosítása, lehetőség szerint vezető szakfelügyelő megbízása, a számonkérés és az utóellenőrzés fokozása.);

— a szakfelügyeleti munkát és a módszertani gondozást elvszerűen el kell választani egymástól, az utóbbit egyfajta »operatív segítségnyújtással« tenni”.

E megállapításokra való hivatkozás már érthetőbbé teszi a helyzetet. Mit kell értenünk az alatt, hogy a minisztérium a szakfelügyeletnek a „megye területén való jelenlétét” hiányolja? Mindenekelőtt azt, hogy a könyvtári szakfelügyelet nincs a hivatása magaslátán. (Sietek hozzátenni: nem a három szakfelügyelő hozzáértése, hanem elsősorban a kevés létszám miatt.)

Ha igaz az, hogy a szakfelügyeletnek az állami irányítás rendszerében a visszacsatolás funkcióját kell ellátnia akkor lesz a „számonkérő”, „ellenőrző”, „utóellenőrző” vonalat — a „tanácsai vállap és rangjelzés” mellett is — igen vérszegénynek érezzük. Érthető tehát, ha a szakfelügyelet és a módszertani gondozás között nem alakul ki olyan munkamegosztás, hogy míg az előbbi feladatait ellenőrzéssel teljesíti — tehát „vizsgálva-ellenőrizve segít” — addig a módszertani munka szolgáltatást végez — tehát „szolgáltatva-fejlesztve segít”, vagyis operatív szakmai segítséget nyújt.

Futala Tibor szerint a szakfelügyelet fontosságát abban kell látnunk, hogy felméri és ellenőrzi a tartalmi feladatok teljesítéséhez szükséges tárgyi és személyi feltételek (épület, állomány és emberi erő) „készültségi és minőségi fokát”. majd javaslatokat tesz az általános felügyeleti és módszertani-gondozási tenni-valókra. Úgy is mondhatjuk, hogy a módszertani gondozás a szakfelügyeleti vizsgálatok megállapításaiból következteti ki a maga szakmai tennivalóit.

Ezzel a magyarázattal már el is jutottunk az ellenőrzés és a szolgáltatás közötti elvi különbség értékeléséhez, a hatáskörök tisztázásához, amit Futala Tibor orvosi hasonlata még plasztikusabbá tesz: „A módszertani munka az — mondja —, amely a szakfelügyeleti diagnózisok alapján a könyvtári szervezetekből segít ki-dobni mindazt, ami kidobni való, pótolni, ami pótolni való, javítani azt, ami javítani való.”

Törvényszerűnek látszik, hogy a szakmai tennivalókban is gyorsabban halad-nának előre, ha a könyvtárosok vállairól lekerülnének a nem rájuk tartozó terhek. Még az sem biztos, hogy az eredményesebb, hatékonyabb munka elsődleges felté-teleinek megteremtésében a kívánt ütemben haladnánk, mert naponta tapasztal-juk, hogy a korszerű közművelődési szemlélet (gyakorlati követelményeivel együtt) a vezetők körében sem teljesen otthonos és világos még. A községekben a tanácsok jelenlegi művelődéspolitikai felkészültsége sok helyen nem megfelelő. Nem lehet ma még a falusi közművelődési munkát a belátásukra bízni, hiszen a tanácsok önállóságának növelése nem elhatározás kérdése csupán. Önállóságuk jogosságát

nem elég elvben elismerni, hanem meg kell teremteni ahhoz a személyi és tárgyi feltételeket is, s akkor biztosítva láthatjuk a jogos igények megvalósulását.

A közművelődés fejlesztéséről szóló párthatározat végrehajtásának negyedik évében a párt- és tanácstestületek — kevés kivételtől eltekintve — csak addig juttattak el, hogy elemezték területükön a közművelődés helyzetét és számba vették a tennivalókat. A közművelődés dolgozói pedig „megállapításokban már elérték a világszínvonalat”. A közművelődés megújításához, tartalmi, módszerbeli és intézményi fejlesztéséhez évről évre gondosan feltérképezik (az éves munkatervekben valóságos helyzetelemző tanulmányokat közölnek) a település, a lakosság, a különböző rétegek közművelődési állapotát és igényeit, az életmódváltozásokat, a művelődési szokásokat, az aktivitás és passzivitás indítékait, a közöny okait, s csak ismétlődnek a már nagyon is tudott panaszok.

Ismert, s már-már úgy érzi az ember, nem is illik arról beszélni, hogy Borsod megyében a közművelődés tárgyi és személyi feltételei rosszabbak az országos átlagnál; elmaradtak gazdasági, politikai és társadalmi fejlettségéhez képest. Pedig gyorsítani kellene a folyamatokat, hiszen ha sorra vesszük a közeljövőben megvalósításra váró feladatokat, joggal lehetünk gondterheltek. Borsod-Abauj-Zemplén megye gazdagabb ipari vagy iparosodó településeinek árnyékában, vagy jóval távolabb, vannak még „kulturális fehér foltok”, elmaradottabb rétegek.

A Kulturális Minisztérium Irányelvei — „a kis települések kulturális ellátásának javítására, és a komplex művelődési intézmények létesítésére” — kimondják, hogy a közművelődési ellátás javítása az összes kis településen fontos és időszerű társadalompolitikai kérdés, ezért halaszthatatlannak kell tekinteni a megyében a közművelődési és iskolai könyvtárak kívánatos mértékű integrációjának megtervezését és végrehajtását.

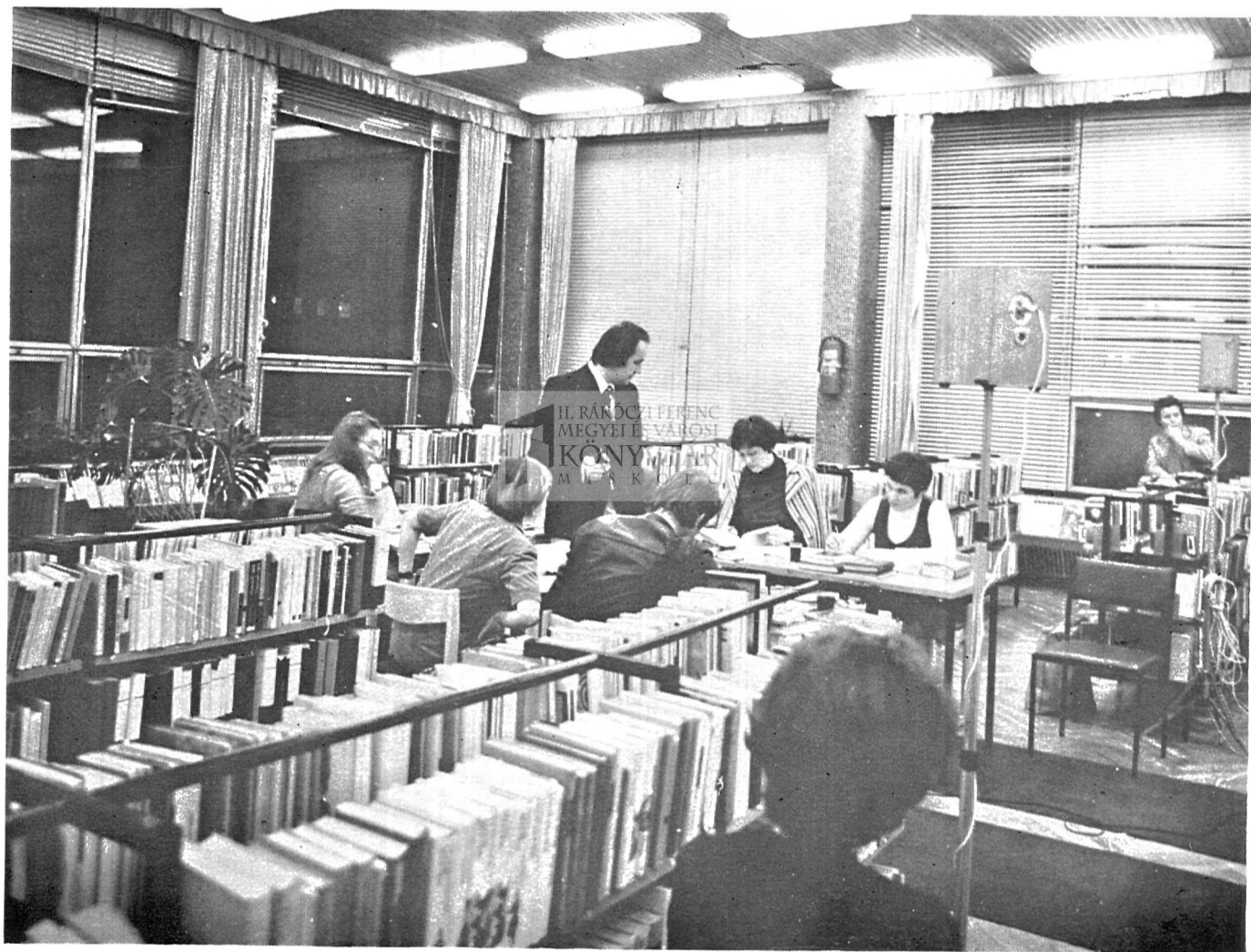
Nem lehet tovább elodázní a kistelepülések jobb könyvellátásának megszervezését sem. Ezen a téren is érvényesülni kellene a marx-i igazságosság elvének: akiknek kevesebbet juttatott a történelem, többet kell kapniuk. Az A és B típusú könyvtárakban, mint állományelosztó szervezetekben újra meg kell honosítani a minőségileg magasabb szintű központi letéti ellátást. Ez is csak akkor lehet eredményes, ha megteremtődnek a szükséges előfeltételek.

Ezekhez az új követelményekhez — úgy tűnik — kötelezően alkalmazkodni kell a közeljövőben minden illetékesnek. Hogy mennyi feladat jut majd az általános és a szakfelügyeletnek, mennyi lesz a fenntartói tevékenység és milyen feladat vár a módszertani központokra — máris a legizgalmasabb kérdések.

Kívánatos lenne, hogy a könyvtárosok a hangsúlyt a szakmai-módszertani feladatokra helyezték. Az kellene, hogy mielőbb működjenek a „jelző és mérőműszerek”: az erőteljes és hatékony szakfelügyelet, hogy a módszertani munkát a könyvtárosok a gyakorlat során is külön tudják választani. Akkor várható, hogy munkájuk egészséges és életerős könyvtárakat eredményezzen. Ahhoz, hogy a „ma kötelező és a holnap lehetőségei és parancsai felől” szakmailag is tovább tudjuk fejleszteni a könyvtárakat, szükség van a módszertan tényleges segítségére. De ugyanakkor jól kell tudni vele sáfárkodni, mert Szenté Ferenc szerint: „A szocialista könyvtári rendszerben nem képzelhető el, hogy a módszertani szolgálat áruvá változzon, amiként az is elképzelhetetlen, hogy annyira ne tekintsük értékesnek, hogy mérték nélkül szórjuk a szélbe, mondván: elég önállóak a könyvtárak ahhoz, hogy tudják, mire van szükségük. A módszertani szolgálatot úgy kell feljogni, mint állami dotációt, amelyhez valamennyi könyvtárnak jussa van.”

A módszertani szolgáltatásba fektetett pénz és szellemi energiák társadalmi hasznosításának — úgy véljük — elérkezett a huszonnegyedik órája.

Szabó Gyula

A diósgyőri Petőfi Sándor Emlékkönyvtár

Fotó: Fejér Ernő

A hálózati-módszertani munka, a hálózat néhány jellemzője az edelényi járásban

Az edelényi járás B.-A.-Z. megye jellegzetesen kistelepülései járása. 61 községben és hat „nagyobb” külterületi településen mintegy 66 000 ember él. 500 lakos alatti 28 község, 501—1000 lakos közötti 21 község. Az 1970. évi népszámlálás óta a járás lélekszáma jelentéktelen mértékben csökkent. Jelentős viszont a járáson belüli lakóhely-változtatások száma. A kistelepülésekről mind többen — elsősorban fiatalok — költöznek át az eddig is nagyobb, központibb fekvésű településekre.

A gazdasági életben meghatározó a mezőgazdaság és a bányászat. Kialakultak a modern nagyüzemi mezőgazdasági termelőszövetkezetek, összesen 11 (1970-ben még 25 volt).

A bányászatra, mely visszanyerte korábbi jelentőségét, jellemző, hogy kevesebb termelőhelyen, magasabb szintű gépesítéssel gazdaságos termelést folytat.

Elsősorban a bányászatnak köszönhető, hogy a szocialista iparban foglalkoztatott munkások havi átlagbére a járásban 3909 forint (a megyei átlag 2954 forint).

Sok az „eljáró-bejáró” munkás. Az ipartelepektől (Miskolc, Kazincbarcika, Rudabánya) távolabb lakók a munkával, az utazással napi 12—13 órát töltenek el. Még megszokott dolog a kétlakiság. Sokat dolgoznak, jól élnek, de kevés a szabad idejük.

Hat művelődési központunk van, de csak az edelényi tanácsi, a többi szakszervezeti hálózathoz tartozik, 16 tanácsi, 3 szakszervezeti művelődési ház működik. A tanácsiakhoz 11 fióktípus tartozik, 24 településnek nincs besorolt intézménye.

Az Edelényi nagyközségi és járási Könyvtár — a közvetlenül hozzá tartozó 11 fiókkönyvtáron kívül — hálózati központja a járás 56 tanácsi közművelődési könyvtárának. 16 éve dolgozom itt hálózati-módszertani könyvtárosként. Főfoglalkozásom mellett voltam tiszteletdíjas könyvtáros is. Jól ismerem a területet, s munkakörömet. 1970-től nagyjából egyedül végzem e munkát igazgatóm felügyelete mellett, s időnként némi adminisztrációs segítséggel (pl. statisztika készítése, esetenként gépelés). Itt felvetődhet a kérdés, elég-e egy hálózati könyvtáros ilyen nagy járásban? (Tény, ami tény: egy ember az mindig csak egy ember...) Csak a kialakult hálózati szervezet ad lehetőséget erre. A hálózat összefogásában közvetlen segítők a nagy- és kiskörzeti könyvtárak vezetői. (Nagykörzet: több közös tanács területén, főfoglalkozású könyvtárossal; kiskörzet: egy közös tanács területén fő- vagy részfoglalkozású könyvtárossal működik.) Mintegy 10 éves munkával alakítottuk ki ezeket a körzeteket, melyek esetleges kisebb módosításokat nem számítva, megfelelnek a távlati fejlesztési terv követelményének. A járásban (a járási könyvtárat és fiókjait figyelmen kívül hagyva)

3 nagykörzeti könyvtár — 2—4 közös tanács területén 4—10—12 fiókkal;

7 kiskörzeti könyvtár 17 fiókkönyvtárral;

3 önálló könyvtár működik.

Így elsősorban 13 önálló könyvtárral, illetve ezek vezetőivel kell foglalkoznunk. Ők felelnek 43 fiókkönyvtár közvetlen irányításáért. Hogy ezt mennyire sikerül realizálni? Gyakran a pillanatnyi helyzet függvénye. Most pl. döcögve működik az egyik nagykörzetünk, hisz januártól nincs betöltve az állás. Szerencsére itt a főfoglalkozású könyvtáros mellett kisegítő (részfoglalkozású) könyvtáros is dolgozik. Ő a helyi olvasószolgálati munkát elvégzi, ránk csupán a fiókkönyvtári munka maradt, ebben is elsősorban a folyamatos könyvvellátás biztosítása a leglényegesebb.

1976. évben még két függetlenített könyvtárosunk távozott. Ötből három = 60%!

Legsúlyosabb gondunkat jelenti a könyvtárosok gyakori személycseréje. A hálózat 59 könyvtárából az utóbbi 3 évben kapott megbízatást 30 fő, 51%. A

személycserére rendszeresen együtt jár a könyvtári munka színvonalának legalábbis időszaki romlásával: mindent tanulni kell, s ugyancsak tanulni kell még a könyvtáros mesterség legalacsonyabb szintű művelését is.

A személycserék elsődleges oka változatlanul az alacsony díjazással szembeni magas elvárás. Járásunkban a tiszteletdíjas könyvtárosok átlagbére 8,74 Ft (1976. 12. 31.). Emellett szombaton vagy vasárnap nyitva tart 30 könyvtár, az összes könyvtári egységek 53%-a.

Személycserékből ered egyik legtöbb energiát és türelmet igénylő fontos feladatunk: a könyvtárosok tanítása és tájékoztatása. A tanítás elsősorban a legalapvetőbb feladatokra terjed ki, döntő részben nem az „új módszerek” ismeretetésére.

Fontosnak tartjuk, hogy minden könyvtáros kellően ismerje munkarendjét. (Ezek átdolgozása az 1970-es évek legelején megtörtént, jelentősen módosultak, különös tekintettel a körzeti felépítésre.)

Nem új megállapítás, de: leghasznosabb kölcsönzési időben látogatni a könyvtárakat, ha lehet a körzeti könyvtárossal együtt jutni el fiókkönyvtári kölcsönzésre is. Nem szívesen járunk „kölcsönzésellenőrzésre”, inkább tartjuk feladatunknak, hogy a könyvtáros kölcsönző munkájában részt vegyünk, foglalkozunk az olvasóival. Így tanuljon a könyvtáros, így segítsük munkáját.

A járásban jó alkalmak a könyvtárosok tájékoztatására a negyedévente tartott megbeszélések, amelyekben a 13 önálló könyvtárvezetőből 10—12 fő megjelenik. A megbeszéléseket különböző könyvtárakban — lehetőleg a közelmúltban modernizáltakban — (bár ezek lassan elfogytak) tartjuk, ezzel tapasztalatcsere jelleget is biztosítjuk.

Gyakran nézzük meg a megbeszélés után a hely, a környék 1—1 nevezetességét.

A megbeszéléseken sor kerül:

- a vendéglátó könyvtár bemutatására;
- az előző negyedév könyvtári munkájának értékelésére;
- a tárgynegyedév feladatainak megbeszélésére;
- 1—1 fontosabb rendeltetési feladatra (pl. Könyvtáros) közös megtárgyalására.

Negyedéves munkájukat gyakran a könyvtárvezetők foglalják össze. Elég sokat küszködünk, hogy különösen a körzeti könyvtárosok ismerjék meg munkájuk értékrendjét a megyei vagy járási átlagok tükrében.

Nincs olyan megbeszélés, hogy ne foglalkozzunk az állományalakítási (sohasem: gyarapítási) munkával.

A hálózatban 18 könyvtár szerzeményez, ui.: az egyes tanácsok könyvbeszerzési kerete a nagykörzetekben önállóan megmaradt, a tanácsi székhelyű könyvtárak szerzeményeznek társközségeiknek is. Itt a megrendelések ellenőrzését a körzeti könyvtárvezetők végzik a körzet teljes állományát feltáró központi rakatári katalógus alapján.

Könyvbeszerzési keretek önálló felhasználása komplikáltabbá tette a rendelés bonyolítását, viszont így a tanácsok folyamatosan emelik a könyvtárak rendelkezésére álló keretösszeget.

Valamennyi szerzeményező könyvtáros a megrendelőjegyzők 1 példányára rávezeti, hogy a „könyvtár példánya, visszavárolag”. Ezen a példányon jellel (+) látják el az állományban már meglévő, s ezért nem rendelt „A”, „a” jelű könyveket. Ennek alapján nyílik lehetőségem a megrendelésekbe belejavítani, ill. mégis megrendelni a szerzeményező könyvtáros által fontosnak nem tartott törzsanyagot. (Az is haszon, hogy ezzel szinte rákényszerítem a könyvtárost a katalógus használatára, így válik tudatosabbá állománygyarapító munkája.) Az „Új Könyvek”-et is használniuk kell, mert mindenki rendel a betűrendes és a szak-katalógus lapszükségletét. Természetesen a megrendeléseket időnként kint a könyvtárban ellenőrizzük a leszállítás után.)

Hogy ilyesmin is problémázunk kell: ennek oka, hogy bár 1977-ben a hálózatban 1 lakosra 4,80 Ft (eredeti költségvetés) jut, mégis az 1 könyvtári egységre jutó könyvbeszerzési összeg járási átlaga csupán 4518 forint. Az alsó határ a szállósárdói közös tanácsnál 1666 forint, a felső határ 13 333 forint a Szendrői

nagyközségi Közös Tanácsnál. Az utóbbi összeg az előző nyolcszorosa, mégis az egy lakosra eső összeg gyakorlatilag egyenlő (6,74, ill. 6,80 Ft.).

Hogy a kisteleplülések megfelelő könyvellátása mennyire problémás, ill. anyagi eszközigenyes, bizonyítja, hogy a törzsanyag („A”) beszerzésére 1976-ban 12 000 Ft-ot meghaladó összeg volt szükséges. Igaz, ennek a közel 300 címnek 40%-a korábban megjelent mű, így ideális meglévő állományt feltételezve már csupán 7300 Ft-ból biztosítható a kb. 170 db „A”-jelű könyv beszerzése. Így a kisteleplüléses közös községi tanácsok legjobb szándékuk mellett költségvetési összvolumenjük aránytalanul magas részét fordítva a könyvtári kiadásokra, sem tudnak megfelelő könyvellátást biztosítani lakosságuknak. Rajtuk csak a központi támogatás segíthet. Szemléltetésül a korábban is említett két tanács adata: az összes költségvetési volumenből a szállósardói tanács 4,12%-ot a szendrői tanács 1,94%-ot fordít könyvtári célra.

A hálózatban viszonylag magas az átlagbeszerzési ár, 1976-ban 31,20 forint volt. Ez a könyvtárak erőteljes kézikönyvanyag-fejlesztésének eredménye. Nagyön fontosnak tartjuk a könyvtárak tájékoztató funkcióját. Ez viszont csak megfelelő könyvanyaggal oldható meg. 1974-ben 400 tétel kézikönyvjegyzéket juttattunk el a szerzeményező könyvtárakhoz. (Ennek kiegészítését ebben az évben elkészítjük.) Kézikönyveket antikváriumokból folyamatosan szerzünk be.

Igyekszünk minél kevesebbet dolgozni a könyvtárosok helyett. Feladatunk a munka elvégzése. Közvetlen manuális segítséget olyan feladatok megoldásában nyújtunk, melyek újak. Így pl.: elkészítettük valamennyi könyvtár részére a helyismereti különkatalógust, mely a megyére, a járásra vonatkozó 50 db legfontosabb művet tárja fel. A lelőhelyi jelöléseket már a könyvtárosok végezték el. Hasonló a helyzet a helyismereti folyóiratcikk-katalógussal is. A tanácsi székhelyű könyvtárak folyamatosan kapják tőlünk a tanácsi körzetet érintő, megyei lapokban megjelent cikkek annotált címléírását.

Evente 2—3 ajánlójegyzéket készítünk, s a járási könyvtár helyi kiadványait is megkapják a községi könyvtárak.

Hogy könnyítsük a könyvtárosok munkáját, különböző nyomtatványokat készítettünk, s ezekkel elláttuk őket. Pl.: leltározási jegyzőkönyv, 3. felszólítás, hátraleléki kimutatás, irányított cserejegyzék, fiókkönyvtári könyvtátkérő, stb.

Jelentős részt vállalunk a községi könyvtárak propagandamunkájában. Elkezdvé a könyvtárápületet jelölő és a nyitvatartási időt feltüntető táblák elkészítésének (felszerelésének) bonyolításától az író—olvasó találkozók szervezéséig. 1976-ban 21 író—olvasó találkozózt szerveztünk. Könyvismertető előadásokat tartunk, filmeket (ismeretterjesztő) vetítünk, gyermekfoglalkozásokat vezetünk le.

Fontos feladat számunkra a könyvtárak modernizálásának szorgalmazása, elősegítése. (Bár a négy Petőfi Emlékkönyvtár átadása után — sajnos — az ilyen természetű lehetőségeink jelentősen csökkentek.) Már a tervezés időszakában befolyásoljuk tanácsainkat, hogy a helyiség könyvtári célra leginkább megfelelő legyen. Berendezési terveket készítünk. Tanácsi megbízatás alapján lehetőleg mi vásároljuk meg a berendezési tárgyakat, vagy tárgyalunk iparosokkal, ezek részbeni elkészítéséről. Természetesen ezekhez a szükséges műleírásokat is mi adjuk. — A modernizálást összekötjük a könyvtár állományának rendezésével (leltár, apasztás).

Járásunkban két Felszabadulási Emlékkönyvtár, négy Petőfi Emlékkönyvtár található. Könyvtáraink 60%-a szabadpolcos. De a rendelkezésre álló alapterület egynéhány — pl. Aggtelek, Bódvalenke, Hangács, Felsőnyárad, Szin, Rakaca — kivételével meg sem közelíti a hálózatfejlesztési tervben megkívtant alapterületet. Legtöbb helyen a viszonylag alacsony, egy olvasóra jutó könyvállomány mellett is (az 1975. évi országos átlag 14,9 kötet, az 1976. évi járási átlag 13,6 kötet) raktározási, s ezzel együtt kiszolgálási nehézségek jelentkeznek, s ezek mindinkább a tartalmi munka és a további előrelépés akadályává válnak.

Furcsa dolog, de tény: ha az olvasók véletlenségből összebeszélnének, s mind visszavinnék a könyveket a könyvtárba, a könyvtárosok már nagyobb részt csak a padlóra, s nem a polcra tudnák elhelyezni.

Gondosan ápoljuk kapcsolatainkat a tanácsokkal. Ez mindinkább a „hagyományokra” épül. A járási könyvtár szerepe, jelentősége, mint hálózati központnak a községi, tanácsi kezelésbe adással fokozatosan csökken. Tárgyalásainkban

a tanácsi vezetők partnerei tudunk lenni. Igyekszünk felelősségüket hangsúlyozni. Tanácsaink könyvtáraikhoz való viszonyában elég sok a szubjektivitás. Jellemzője ennek, hogy jelentős mértékben „széthúzott a mezőny”, az átlagok sok gyenge ellátottságot eltakarnak. Korábbi időszakokban nagyon hasznosnak bizonyultak a testületi üléseken való részvételeink. Jó-e vagy rossz az adott település könyvtári ellátottsága, nem lehetett elméleti vita tárgya: a számok konkrétak —, aki a járási átlag alatt van, az nem adja meg a könyvtárnak, amit megadhatna. Ennek alapján a testület rendszerint pozitívan foglalt állást. Sajnos, az elmúlt évben már alig jutottunk el testületi ülésre, ebben az évben egyre sem —, nem hívják meg a nagyközségi és járási könyvtárat.

Foglalkozunk tanácsaink könyvtári tájékoztatásával. Az éves statisztika elkészítése után minden tanács értékelést kap könyvtárainak éves munkájáról. Negyedéves, féléves adatgyűjtés után szintén ismertetjük velük a könyvtárak eredményeit. (Ilyenkor csak egy közös körlevél készül). Az éves általános vizsgálat jegyzőkönyveit, ezzel együtt a könyvtárosnak készített feladattervet megkapják. A költségvetés-készítés időszakában könyvtári költségvetési javaslatot készítünk. Itt mindig a realitás határain belül maradunk. Teljesíthetlent nem kérünk, illetve a fokozatosságot betartjuk. Figyelemmel kísérjük a költségvetések felhasználását. Indokolt esetben átcsoportosításra adunk javaslatot.

Jó kapcsolatot tartunk a községi közművelődési intézmények vezetőivel. Lényegesnek tartjuk, hogy a két intézményvezető támaszkodjon egymásra. Legegyyszerűbb példája ennek: egy-egy rendezvény sikeréért könnyebb két embernek a felelősséget vállalni. A művelődési házak sajátos (és kedvezőbb) gazdálkodása számtalan esetben teremt fedezetet egy-egy író—olvasó találkozó költségére.

A diósgyőri Petőfi Sándor Emlékkönyvtár

Fotó: Fejér Ernő

Eredményes együttműködés alakult ki az általános iskolák nevelőivel. (Sajnáljuk, hogy mind kevesebben vállalnak könyvtárosi megbízatást.) Találkozásaink során kérjük, vigyék a gyerekeket a könyvtárakba, adjanak a tanulóknak könyvtárban megoldható feladatokat. A könyvtárak kézikönyv-anyagának fejlesztését ezért is tartjuk fontosnak.

Hogyan szervezzük munkánkat? Alapja az éves munkaterv. Ez mindig a há-
lózati alapos helyzetelemzésén alapul. Munkafüzetben hónapokra bontjuk, s itt
tervezzük meg a kiszállásainkat is.

Rendszeresen negyedéves feladatterveket adunk ki. Ezt nemcsak a könyvtá-
rosok, hanem a községi tanácsok elnökei is megkapják. Tartalmazza az aktuális
feladatokat. Döntő részben ez határozza meg a mi munkánkat is, hiszen ezek
végrehajtását kell segítenünk. A feladattervek tagolása: körzeti feladatok, állo-
mánygyarapítás, -feltárás, -védelem, olvasószolgálat, propaganda, egyéb (pl. sta-
tisztika), hírek.

Minden könyvtárban évente egyszer, de mindenre kiterjedő általános ellen-
őrzésre kerül sor. Ezt könyvtári körzetenként végezzük. A megállapításokat jegy-
zőkönyvbe foglaljuk. Ennek alapján feladattervet állítunk össze a megállapított
hiányosságok megszüntetésére, a megjelölt új feladatok teljesítésére. Természe-
sen itt a fenntartót közvetlenül érintő megállapításaink is megtalálhatók.

A hálózati szervezet erősítése lényeges feladatunk — ezért is végezzük a
vizsgálatokat, s adunk feladatterveket körzeti szinten. Fiókkönyvtári feladatok
megoldásáért elsősorban a körzeti könyvtár vezetőjét tesszük felelőssé. Körzeti
könyvtárainkat legalább kéthavonta látogatjuk. Tőlük havi terveket (lényeges
a kiszállási terve), s a fiókoknál végzett látogataisaikról útijelentést kérünk.

Egyébként nem sikerült a körzeti könyvtárakkal kapcsolatos elképzeléseinket
teljes egészében megvalósítani. Oka: nem tudtuk a normális működés feltételeit
megteremteni. Szakképzett könyvtárvezetők beállításáról nem is álmodozhatunk.
Eljutottunk odáig, hogy pl. megbízatásuknál kontraszelekció érvényesül: csak azok
jönnek hozzánk, akik eredménytelen felvételi vizsgát tettek valahol, vagy nem
akartak továbbtanulni.

Befejezésként: Eredményes hálózati, módszertani munka végzéséhez — töb-
bek közt — szükségesnek tartjuk:

YVIAK

- a megfelelő szakmai ismereteket, gyakorlatot, indokolt az esetenkénti
munka a helyi olvasószolgálatnál,
- a széles körű tájékozottságot, de ez ne csak szakmai jellegű legyen,
- a jó kapcsolatokat, a könyvtárak helyzete eléggé a szubjektív körülmé-
nyeken alapul,
- a megfelelő koncepciót, lássuk, érezzük meg a fejlődés irányát,
- a kezdeményezőképeséget,
- a céltudatosságot,
- a következetességet és a rendszerességet.

Augusztinyi Béla

A diósgyőri Petőfi Sándor Emlékkönyvtár

Fotó: Fejér Ernő

Borsod-Abaúj-Zemplén megye szakszervezeti könyvtárhálózatának ötéves fejlesztési terve (1976—1980)

1. Tárgyi feltételek

A központi könyvtár raktárhelyiségének és irodahelyiségének felújítása 1976. évben megtörtént. A költségekhez a fedezetet a SZOT 400 000 Ft-os céltámogatásából biztosítottuk. A raktár korszerűsítésével kb. 20%-kal több férőhelyet kaptunk. Ezzel kb. 5 évre előre megoldottuk a folyamatosan beérkező könyvanyag elhelyezését. A raktár további bővítésére az épületen belül már nincs lehetőség. Az elhelyezési gondok megoldására, valamint a megyeszékhely könyvtári ellátásának javítása szempontjából is indokolt lenne egy üzemmekkel és vállalatokkal bőven ellátott, könyvtárilag azonban fehér foltként szereplő területen (pl. a Boross Gábor utca környékén) közös fenntartású, nyilvános lakóterületi szolgáltatást is ellátó könyvtár létrehozása, amely továbbra is betöltené az SZMT Központi Könyvtár módszertani irányító és letéti ellátó funkcióját. Ehhez az érdektelt szakszervezeti és tanácsi szervek, valamint vállalatok összefogására lenne szükség.

Az ötéves tervidőszakban a megyei hálózatban új könyvtárhelyiséget terveznek Sajóbáonyban (az új művelődési intézményen belül), amely helyi szolgáltatásaival és üzemi fiókhálózatával a község és az ipartelep könyvtári ellátását egyaránt biztosítaná. Borsodnádason, a lemezvárj Petőfi Művelődési Ház kibővítésével (emeletráépítéssel) nyer a könyvtár megfelelő nagyságú alapterületet. Kevésbé szerencsés az új kurityáni művelődési otthon és könyvtár terve, mert az a községtől távol kisebb látogatottságra számíthat.

A Diósgyőri Vasas Művelődési Központ Könyvtárát 1975-ben újították fel. A könyvtár esztétikailag kifogástalan környezetben, de a szükségesnél kisebb alapterületen tudja kiszolgálni az olvasókat és ellátni a két nagyüzem letéti fiókkönyvtárát. Átmeneti megoldásként

az új művelődési központ megnyitása után remélhető a felszabaduló helyiségek könyvtári célra való átadása.

Szűk az elhelyezés, és előreláthatólag ebben az ötéves tervidőszakban sem várható javulás az Ózdi Népművelési Intézmények Igazgatósága Központi Könyvtárában (Liszt Ferenc Művelődési Ház), a saajószentpéterei Bányász-lakótelep Petőfi Sándor Művelődési Háza könyvtárában és az ormosbányai Bányászklub könyvtárában.

2. Hálózatfejlesztés

Leninvárcsban, a tanácsi működtetésű Városi Könyvtár földrajzilag távol esik az üzemektől, s emiatt a letéti hálózat fejlesztése, folyamatos könyvellátása nehézségekbe ütközik. Ezért határozta el a Tiszai Vegyikombinát szakszervezeti bizottsága, hogy az üzemen belül letéti központi könyvtárat hoznak létre. Ezt az elképzelést a munkahelyi művelődés színvonalának javítása érdekében jónak tartjuk.

Nem kielégítő a könyvtári ellátottság Szerencsen, a Cukorgyárban és a Csokoládégyárban. A két gyárnak egy közös könyvtára van a lakótelepi művelődési házban. Ez a munkahelyektől távol nem tudja a szakszervezeti könyvtár olvasás-szervező és nevelő funkcióját betölteni. Ezért sürgősen létre kell hozni mindkét gyárban a letéti könyvtárhálózatot.

A letéti könyvtárhálózat további fejlesztése indokolt az Észak-magyarországi Állami Építőipari Vállalat nagyobb létszámú munkahelyein, valamint a MEDOSZ területén.

3. Személyi feltételek

A Központi Könyvtár személyi állománya létszám és szakképzettség szempontjából megfelelő. A művelődéspolitikai határozatokból adódó feladatok azonban a szakmai és az ideológiai kép-

zettség továbbfejlesztését teszik szükségessé. Ennek megfelelően beiskolázási tervünk a következő: 1 főt az Eötvös Loránd Tudományegyetem könyvtáros kiegészítő szakára, 1 főt főiskolai könyvtár szakos különbözőzeti vizgára, majd annak letétele után a marxista—leninista esti egyetem szakosító tanfolyamára tervezünk. A könyvtár igazgatója és helyettese a 3 hónapos bentlakásos SZOT-iskolát végzi el.

A hálózat önálló könyvtárai közül létszám tekintetében a legrosszabb a helyzet az ózdi Kun Béla Művelődési Ház könyvtárában. Itt a távlati tervezéshez kiadott iránylevekben meghatározott létszámnak csak a fele van meg. Az Ózdi Népművelési Intézmények Központi Könyvtárában szakképzett munkatársakban van hiány. Itt a 3 alapfokú végzettségű könyvtári dolgozó szakmai beiskolázására lenne szükség. Sajóabonyban és Borsodnádasdon az új intézmény megépülése után a létszámot is bővíteni kell. Kazincbarcikán, a Radnóti Művelődési Ház Könyvtárában (Irinyi-szálló) a könyvtáros most ősszel kezd meg a népművelőkönyvtáros szak levelező tagozatát. A Pamutfonó könyvtárosa alapfokú végzettséggel rendelkezik. Neki is meg kell szereznie a könyvtáros szakképzettséget. A Diósgyőri Gépgyár és a miskolci Vörösmarty Művelődési Ház könyvtárvezetőjének nincs meg a szakmai képzettsége, de koruknál fogva erre nem kötelezhető.

A tiszteletdíjas és társadalmi munkás szakszervezeti könyvtárosok részére továbbra is megszervezzük az egyéves alapfokú könyvtáros tanfolyamot, mindaddig, amíg erre igény mutatkozik.

A főfoglalkozású könyvtárosok szakmai továbbképzését szervezést formában biztosítjuk a negyedévenként megtartott konferenciákon, ahol meghívott előadók az időszerű szakmai és művelődéspolitikai kérdésekről tájékoztatják a résztvevőket.

4. Javaslatok

Az SZMT Központi Könyvtára két kórházi könyvtárat tart fenn Miskolcon: a Szentpéteri kapui kórház és a Semmelweis kórház könyvtárát. A Központi Könyvtár beralapja terhére fizetünk egy főfoglalkozású és egy részfoglalkozású könyvtárost, és könyvbe-

szerzési keretünkől biztosítjuk a folyamatos könyvellátást. Az új könyvtári törvényerejű rendelet értelmében a kórházi betegek könyvtárának fenntartása az illetékes egészségügyi intézmény feladata. Ezért javasoljuk a két kórházi könyvtár átadását, vagy fenntartási költségeihez a tanácsai szervek hozzájárulását. Ez azért is indokolt, mert a betegek könyvtára nem egészségügyi, hanem közművelődési intézmény.

Hasonló gond a Diósgyőri Papírgyár szakszervezeti könyvtárának működtetése is. Ehhez a helyiséget a Papírgyár adja, az SZMT Központi Könyvtára gondoskodott a könyvtár berendezéséről, fizeti a részfoglalkozású könyvtárost, és folyamatosan ellátja könyvekkel. A könyvtár nemcsak üzemi, hanem lakóterületi funkciót is ellát, mivel a környező lakótelep egyedüli közművelődési könyvtára. Ezért indokolt lenne, hogy a Papírgyár és a városi tanács arányosan vállaljon részt a könyvtár fenntartásából.

Az SZMT, a Szakszervezetek Elméleti Kutató Intézete és a Szakszervezetek Központi Levéltára között 1975. decemberében kötött „megállapodás” alapján az SZMT Központi Könyvtára szervezi és irányítja a megye szakszervezeti mozgalmának történetére vonatkozó kutatómunkát. Feladataink közé tartozik a Szakszervezetek Központi Levéltára által leküldött dokumentumok őrzése és a kutatók rendelkezésére bocsátása. Mivel ez a tevékenység a könyvtár számára többletfeladatot jelent, javasoljuk és kérjük, hogy az SZMT Elnöksége ezért a munkáért tiszteletdíjban részesítse a megbízott munkatársat.

A munkásmozgalmi hagyományok ápolása érdekében hoztuk létre évekkel ezelőtt a munkás fúvószenekarok részére szolgáló kottatárunkat. Ennek fejlesztéséhez anyagi fedezet nem áll rendelkezésünkre, ezért kérjük, hogy a kottatár folyamatos gyarapításához költségvetési keretet biztosítsanak könyvtárunk részére.

Gondjaink közé tartozik, hogy a Központi Könyvtárunk működtetéséhez biztosított állami és szakszervezeti támogatás a növekvő üzemeltetési költségek mellett nem elegendő feladataink maradtalan ellátásához. Állami támogatásunk még az országos átlagot sem éri

el. Pl. a nálunk jóval kisebb Heves megye állami támogatása is nagyobb. Az utóbbi időben növekvő üzemi-szakszervezeti könyvtárral, hanem letéti könyvtartjuk az állami támogatás összegének emelését, a könyvtári munka színvonalának biztosítása érdekében.

Nem tartjuk szerencsésnek, hogy egy olyan nagyüzem, mint a Diósgyőri Gépgyár, nem rendelkezik önálló szakszervezeti könyvtárral, hanem letéti könyvtárként működik, amely maga is letéti fiókkönyvtárakat tart fenn az üzemben. Ez a többszörös áttétel lassítja és ha-

tékonyágában is tompítja a könyvtári munkát. Javaslatunk, hogy a DIGÉP — más nagyüzemekhez hasonlóan — önálló könyvtári hálózatot tartson fenn.

A hálózat szakszervezeti könyvtárára vonatkozó részletes öt éves fejlesztési tervünket az üzemek vezetőivel és szakszervezeti bizottságával, valamint az egyes szakmák megyei bizottságaival egyetértésben dolgozzuk ki, és egyeztetjük a szakmai központokkal.

A könyvtárak tartalmi munkájára vonatkozó öt éves előirányzatokat ugyancsak részletesen kidolgozzuk.

A diósgyőri Petőfi Sándor Emlékkönyvtár

Fotó: Fejér Ernő

A közművelődési törvény végrehajtásának tapasztalatai a miskolci járásban

A közművelődés fejlődéséről hozott párthatározat megjelenése óta 3 év telt el. Azóta megszületett a közművelődési törvény. Érthető, hogy a törvény megjelenése óta előtérbe kerültek ilyen kérdések:

- az intézmény — és hálózatfejlesztése érdekében milyen központi intézkedések lesznek?
- milyen szemléletbeli változások várhatók a könyvtárak fenntartóinak magatartásában?
- színvonalasabban, hozzáértőbben végzik-e majd munkájukat a könyvtárosok stb.

A fenti kérdésekre gondolva határoztam el, hogy a közművelődési törvény ismeretében bemutatom a miskolci járás tanácsi könyvtárai személyi és működési feltételeinek alakulását 1976—1977. időszakban.

A személyi feltételek elsődlegességét azt hiszem nem szükséges külön részleteznem. Hiszen köztudott, hogy az eredményes könyvtári munka végzésében a könyvtáros személye meghatározó tényező. Nem lehet számunkra közömbös a könyvtári munkát szívesen vállaló, azt hozzáértéssel végző könyvtáros személye, aki cserében élvezzi a társadalom erkölcsi és anyagi megbecsülését.

Nem kis büszkeséggel írom le, hogy járásunkban az elmúlt tíz év alatt a „SZOCIALISTA KULTÚRÁÉRT” megítélt kitüntetést és MINISZTERI DICSERETET 10 főhivatású és tiszteletdíjas könyvtáros kapta meg (19,2⁰/₀).

A fenntartók szemléletbeli változásának számos jó példájával találkozhattunk járásunkban. Alsózsoltán a nagyközségi tanács a saját kezdeményezésére, a felsőbb szervek segítségével nélkül létesített főhivatású könyvtárosi státust, hogy jobba tegye a könyvtár szolgáltatásait. Megemlíthetem azt is, hogy részben helyi kezdeményezésre (Felsőzsoltán, Hernádnémetiben, Mályiban), részben javaslatunkra (Bükkszentlászlón, Gesztelyben, Hernádkakón, Ónodon és Sajóladon) a községi tanács felemelte a könyvtárosok tiszteletdíját.

Sajnos, a fent leírtakkal ellentétben arra is tudnék felsorolni példát, ahol még a fenntartó azt sem méltányolja, hogy a könyvtáros díjazás nélkül maga takarítja, vagy fűti a könyvtárat, vagy saját költségére veszi meg a szükséges irodai eszközöket, vagy bonyolítja le hivatalos levelezéseit. Szerencsére nem sok ilyen esetről tudunk.

A miskolci járásban a 47 könyvtári egység munkáját:

9 főhivatású könyvtáros (17,6⁰/₀),
2 részfoglalkozású könyvtáros (3,8⁰/₀),
41 tiszteletdíjas könyvtáros (78,6⁰/₀),
vagyis összesen: 52 fő végzi.

A továbbiakban a személyi ellátottságot iskolai végzettség, szakmai végzettség, életkor és foglalkozás szerint mutatom be.

1. Iskolai végzettség

— főiskolát, egyetemet végzett	6 fő	11,5 ⁰ / ₀
— tanítóképzőt végzett	21 fő	40,3 ⁰ / ₀
— középiskolát végzett	19 fő	36,5 ⁰ / ₀
— polgári iskolát végzett	4 fő	7,9 ⁰ / ₀
— általános iskola 8 o. végzett	2 fő	3,8 ⁰ / ₀

Hogy 6 községben középiskolai végzettséggel nem rendelkező személy végzi a könyvtárosi munkát, annak az az oka, hogy azokban a községekben nem volt olyan személy, aki az előírt iskolai végzettséggel elvállalta volna. Hadd jegyezzem meg, hogy mind a 6 könyvtáros eredményesen, lelkesen dolgozik.

2. Szakmai végzettség

— alafokú könyvtárosi tanfolyamot végzett	33 fő	63,4 ⁰ / ₀
— középfokút	2 fő	3,8 ⁰ / ₀
— népművelő-könyvtár szakot	4 fő	7,6 ⁰ / ₀
— nincs képesítése	13 fő	25,2 ⁰ / ₀

A könyvtárosi szakképesítéssel nem rendelkezők száma inkább emelkedik, mint csökken. Mindez a könyvtárosi fluktuációval van összefüggésben. Járásunkban 1975-ben 15⁰/₀-os volt, 1976-ban pedig 14⁰/₀-os. Néhány kedvezőtlen adat a fluktuációra: tíz év alatt Harsányban 7, Hernádnémetiben 8, Parasznyán 7, Körömben 6 és Szirmabesenyőn 7 alkalommal került sor személyi változásra. Nem szükséges ennek következményeit felsorolni, hiszen ezek ismertek. Az okok között hadd említssem meg az alkalmatlanságot, a követelmények fokozását, a túlterhelést, az erkölcsi és anyagi megbecsülés hiányát stb. Ha a személyi változás minőségi javulással jár, akkor megéri a többletmunkát, de sajnos átmeneti visszaeséssel járnak ezek a változások.

A szakmai végzettség tekintetében járásunkban jó a helyzetkép. A tiszteletdíjas könyvtárosok közül tíz év alatt 22 fő részt vett a nyári továbbképző tanfolyamon (51,1⁰/₀). A kistokajai és az ónodi könyvtárosok szinte évenként kérik behívásukat a tanfolyamra.

3. Foglalkozás szerinti megoszlás

Ez csak a tiszteletdíjas könyvtárosokra vonatkozik.

— pedagógus	23 fő	44,2 ⁰ / ₀
— tanácsi dolg.	3 fő	5,7 ⁰ / ₀
— adminisztrátor	5 fő	9,5 ⁰ / ₀
— nyugdíjas	6 fő	11,5 ⁰ / ₀
— htb	5 fő	9,6 ⁰ / ₀
— középisk. tan.	1 fő	1,9 ⁰ / ₀

Sajnálatos tapasztalatunk, hogy a pedagógus könyvtárosok száma évről évre csökken. Viszont növekszik a nyugdíjasok száma. A tanácsi és más munkakörben dolgozók esetében a könyvtári munkára nézve az hátrányos, hogy szakmai fejlődésük a munkaadók merevsége miatt elakad. Nem engedik el őket tanfolyamokra, szakmai megbeszélésekre.

4. Életkorok szerinti helyzetkép

—20 év alatti	1 fő	1,9 ⁰ / ₀
20—25 év között	11 fő	20,2 ⁰ / ₀
25—30 év között	8 fő	16,2 ⁰ / ₀
30—35 év között	6 fő	11,5 ⁰ / ₀
35—40 év között	5 fő	9,6 ⁰ / ₀
40—50 év között	6 fő	11,5 ⁰ / ₀
50—60 év között	9 fő	17,6 ⁰ / ₀
60 év felett	6 fő	11,5 ⁰ / ₀

A fiatal korosztályhoz tartozók száma 31 fő (59,4⁰/₀). Ez azt hiszem kedvező kép. A középkorosztályhoz 15 fő (29,1⁰/₀), és az idősebb korosztályhoz tartozók száma 6 fő (11,5⁰/₀).

A női könyvtárosok száma: 43 fő, 82,6⁰/₀ és a férfiaké 9 fő, 17,4⁰/₀

Életkor tekintetében is jó az arány járásunkban.

5. Tiszteletdíj és bér

A múlt év november 1-től történt központi rendelkezésre járásunkban is sor került az alacsony tiszteletdíjban részesülő és jól dolgozó könyvtárosok díjának felemelésére. Összesen 14 könyvtárost érintett ez az emelés, 32,5⁰/₀-át. Sajnos, járásunkban hiba is becsúszott a végrehajtás során, mert indokolatlanul feledtek meg néhány községben a jól dolgozó könyvtárosokról.

A tiszteletdíj alakulásáról az alábbi táblázatot állítottam össze:

200—	220 Ft havi t.-díjat kap	2 fő	4,6 ⁰ / ₀	munk. i.	5 ó	köl.	3—	4 ó
	240 Ft havi t.-díjat kap	1 fő	2,3 ⁰ / ₀	munk. i.	6 ó	köl.	4	ó
	360 Ft havi t.-díjat kap	2 fő	4,6 ⁰ / ₀	munk. i.	9 ó	köl.	6	ó
	400 Ft havi t.-díjat kap	14 fő	33 ⁰ / ₀	munk. i.	10 ó	köl.	8	ó
480—	500 Ft havi t.-díjat kap	5 fő	11,6 ⁰ / ₀	munk. i.	12 ó	köl.	8	ó
	600 Ft havi t.-díjat kap	1 fő	2,3 ⁰ / ₀	munk. i.	10 ó	köl.	8	ó
640—	680 Ft havi t.-díjat kap	10 fő	23,2 ⁰ / ₀	munk. i.	16 ó	köl.	12	ó
800—	840 Ft havi t.-díjat kap	3 fő	6,9 ⁰ / ₀	munk. i.	20 ó	köl.	16	ó
	1000 Ft havi t.-díjat kap	2 fő	4,6 ⁰ / ₀	munk. i.	25 ó	köl.	20	ó
	1200 Ft havi t.-díjat kap	2 fő	4,6 ⁰ / ₀	munk. i.	20—25 ó	köl.	16—20	ó

Ha figyelembe vesszük, hogy járásunkban a 2000 lakoson aluli községekben 35 könyvtáros dolgozik, akkor átlagosan egy fő tiszteletdíja 470 forint, a heti munkaidő átlagosan 15 óra, a kölcsönzési idő pedig 8 óra. Ez a „C” szakképesítési kategóriának felel meg. Bár a munkaidő jelentősen eltér.

A 2000 lakoson felüli községekben nyolc könyvtáros (18,7 százalékos) átlagosan havi 942 forint tiszteletdíjat kap, a munkaidő átlagosan heti 19 óra, a kölcsönzési idő pedig 15 óra. A tiszteletdíj összege az „A” szakképesítési kategóriának felel meg. De a munkaidő is és a kölcsönzési idő is nálunk magasabb óraszámban van megállapítva. Érdemes ezen elgondolkodni!

A főhivatású könyvtárosok száma kilenc, átlag egy fő havi illetménye 1933 forint. A legkisebb fizetés 1700 forint és a legnagyobb 2500 forint. Sajnos járásunkban a főhivatású könyvtárosok bére elmaradt megyénk más járásaiban dolgozók bérével. Reméljük, hogy az ez évben végrehajtásra kerülő bérrendezés kedvezőbb helyzetet teremt.

Az 1976-ban kifizetett bérek és tiszteletdíj évi összege 496 800 forint volt. Átlagosan egy órára 10—10,75 forint tiszteletdíj, illetve munkadíj esett.

A tiszteletdíjak emelése az utóbbi időben nem vonta maga után a munkaidő, illetve a kölcsönzési idő felemelését. Így bizonyos aránytalanságok keletkeztek, amelyeket a hátrányosabb helyzetbe került könyvtárosok jogosan sérelmeznek. Az ellentmondásos helyzetek felszámolásáról nem feledekzhetünk meg.

6. A könyvtárak nyitvatartása

A könyvtárak nyitvatartását elsősorban a működési feltételek határozzák meg. Járásunkban jelenleg 35 könyvtárban (74,5 százalékbán) folyik viszonylag korszerű körülmények között szabadpolcos kölcsönzés, és csak 12 könyvtárban (25,5 százalékbán) vannak a könyvek szekrényben. Ez is a tíz év fejlődését mutatja.

A könyvtárak nyitvatartása az alábbiak szerint alakult:

heti	1 napon	2 napon	3 napon	4 napon	5 napon	6 napon					
1976—1977	1976—1977	1976—1977	1976—1977	1976—1977	1976—1977	1976—1977					
10	3	16	23	10	9	5	4	4	8	2	—
—	6,3 ⁰ / ₀	—	48,8 ⁰ / ₀	—	19,1 ⁰ / ₀	—	8,5 ⁰ / ₀	—	17,3 ⁰ / ₀	—	—
A munkaidő	50 ⁰ / ₀ -ában	kölcsönöz	1 könyvtár								2,1 ⁰ / ₀
A munkaidő	60 ⁰ / ₀ -ában	kölcsönöz	2 könyvtár								4,2 ⁰ / ₀
A munkaidő	60 ⁰ / ₀ -ában	kölcsönöz	4 könyvtár								8,5 ⁰ / ₀
A munkaidő	71 ⁰ / ₀ -ában	kölcsönöz	4 könyvtár								8,5 ⁰ / ₀
A munkaidő	75 ⁰ / ₀ -ában	kölcsönöz	11 könyvtár								23,4 ⁰ / ₀
A munkaidő	80 ⁰ / ₀ -ában	kölcsönöz	24 könyvtár								51,2 ⁰ / ₀
A munkaidő	82 ⁰ / ₀ -ában	kölcsönöz	1 könyvtár								2,1 ⁰ / ₀

Átlagosan 1976-ban a munkaidő 69,6 százalékában kölcsönöztek, míg 1977-ben már a munkaidő 74,4 százalékában. A megyében ezzel az aránnyal a 6. helyről az 5. helyre került járásunk.

Nem szabad viszont figyelmen kívül hagyni, hogy a tiszteletdíjas könyvtársok mellékfoglalkozásban végzik munkájukat. A kölcsönzési idő legkorábban 17 órákor kezdődhet, ami falun a helyi igényeknek meg is felel. Azt viszont kevesen hiszik el, különösen télen, hogy 21 óráig szükséges a nyitvatartás. Szerintem a reális kölcsönzési időre kell törekednünk, ami nyáron 17 órától 20 óráig tartson, télen pedig 16 órától 19 óráig. Ezért javasolunk nyári és téli nyitvatartást. Az olvasók ezt még könnyen megjegyzik. Azért viszont jogosan bosszankodnak, ha a nyitvatartást folyton változtatja a könyvtáros. Azt is jogosan kifogásolhatja az olvasó, ha a nyitvatartási idő nincs kiírva. A múlt évben egységesen elkészített nyitvatartási táblákat küldtünk ki a könyvtáraknak. Sajnos, még nem mindenütt tették ki.

Összegezve: a miskolci járásban a közművelődési törvény kezdi éreztetni hatását a működési feltételek javulásában, a fenntartók szemléletének javulásában. Azt is tapasztaljuk, hogy könyvtárosaink színvonalasabban, hozzáértőbben végzik munkájukat.

Mindez nem jelenti, hogy már minden rendben van. Sajnos nem. Továbbra is sok még a teendő. Meg kell birkóznunk a fluktuáció problémáival, folytatni kell a korszerű könyvtári körülmények megteremtését. Nagy örömünkre szolgál, hogy 1977-ben erre a célra soronkívül járásunk 340 000 forintot kap. Minden okunk megvan arra, hogy optimista érzésekkel folytassuk munkánkat, természetesen a fenntartó tanácsokkal közösen, a jó gazda felelősségével és segítésével.

Serfőző János

A diósgyőri Petőfi Sándor Emlékkönyvtár

Fotó: Fejér Ernő

Híradás a Borsod megyei olvasótáborokról

Az olvasótáborok tartalmi munkájáról, létrejöttüknek körülményeiről, hatásukról, a feltérképezhető hiányokról és a mérhető eredményekről szeretnénk bővebben szólni folyóiratunk következő számában. Így most valóban csak hírt adunk az 1975—77. évben megrendezett olvasótáborokról:

— Az encsi József Attila járási Könyvtár az idén harmadízben rendezett olvasótáborot úttörők részvételével Telkibányán. A kulturális tábor leglényegesebb törekvése volt a könyv, az olvasás megszerettetése, így a gazdag programban méltó helyet kapott a könyvvel való foglalkozás. Az encsi járási könyvtár kezdeményezésére széles körű társadalmi összefogással olvasótábori könyvtárat avattak 1977. június 27-én, Telkibányán, melyet a mindenkori táborozó gyermekek használhatnak.

— A mezőkövesdi városi—járási könyvtár a városi úttörőtanáccsal és a művelődésügyi osztállyal közösen olvasótáborot szervezett Tiszafüreden 1977 nyarán, általános iskolás gyermekek részére. A könyvtári programokhoz a tiszafüredi nagyközségi könyvtár nyújtott segítséget.

— A sárospataki városi könyvtár és művelődési ház közös szervezésében működött 1977. márciusában a telkibányai munkás közművelődési tábor. A tábor fő célja volt, hogy az üzemek és vállalatok dolgozói a közművelődési intézmények szolgáltatásaival megismerkedjenek. A könyvtár felajánlotta segítségét a kulturális vállalások teljesítéséhez. Előzetes jelzések szerint 1977

őszén még egy olvasótáborot szerveznek.

— Sátoraljaújhelyen a járási—városi könyvtár, a Hazafias Népfőnt és a KISZ 1977-ben harmadszor rendezett munkásfiatalok, illetve szakmunkástanulók részére olvasótáborot. A könyvvel való ellátást a járási könyvtár biztosította, 1977-től az olvasótábor saját kézikönyv-állománnyal rendelkezik. A könyvtár az olvasótáborot az Olvasó munkásért mozgalom pályázati vállalásaként működteti.

— A szerencsi járási—nagyközségi könyvtár a járási hivatal művelődésügyi osztályával közösen 1977-ben másodszor rendezett olvasótáborot Tarcalon, rendkívül gazdag és változatos programmal, ipari- és szakmunkástanulók részére. A tábori könyvtárat a járási könyvtár állományából válogatták. A megyei tanács a tábori könyvállomány bővítését 12 000 Ft-tal támogatta. A táborvezetők a tábor munkáját hasznosnak és szükségesnek ítélték meg.

A táborok szervezésében a legnagyobb gondot az anyagi fedezet előteremtése okozza. Állami, társadalmi és gazdasági egységek nemes hozzáállása segített eddig is a táborok létrejöttében. Jó lenne, ha a fenntartók a közművelődési törvény szellemében a költségvetésben biztosítanák az olvasótábor költségeit azoknak a könyvtáraknak, amelyek munkatervi feladatként vállalják a tábor-szervezés hozzáértést igénylő, felelősségteljes és cseppet sem könnyű feladatát.

Hubay Ágnes

Törekvések

a könyvtári szolgáltatások tartalmának elmélyítésére

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

szakszervezeti könyvtárhálózatában

Borsod-Abaúj-Zemplén megye szakszervezeti könyvtárai a közművelődési határozatokból adódóan fő feladatuknak a munkások olvasóvá nevelését, szakmai képzésük és továbbképzésük segítését tekintik. Ebben a munkájukban elsősorban a szocialista brigádokra támaszkodnak, a brigádokkal kötött szerződések alapján. Különös figyelmet fordítanak a munkásszállások lakóira és az ifjún munkásokra. Az ifjúsági klubokkal is kölcsönösen jó együttműködést alakítottak ki. Könyvtáraink részt vesznek a meghirdetett olvasómozgalmakban és pályázatokon, és szép eredményeket érnek el. Ennek eredményeképpen növekszik az értékes szépirodalom és a szakirodalom olvasottsága, elsősorban a nagyüzemekben. Ezeket az igényeket az állománygyarapításnál is figyelembe vesszük, s megfelelő arányokat alakítanak ki a művek tartalmi összetételében. Az üzemek esetenként céltámogatással is segítik a szakirodalom beszerzését. Jelentősebb középüzemeinkben (Miskolc-i Pamutfonó, Drótgár, Volán) közös kezelésben van a szakszervezeti és a műszaki könyvtár, a nagyüzemekben pedig a műszaki könyvtár letételek ad a szakszervezeti könyvtáraknak.

Nagyobb üzemi könyvtárainkban a helybenolvasás lehetőségeit is biztosítani tudjuk. Az üzemi szakoktatásban résztvevők, a dolgozók iskolája hallgatói, valamint a párt- és szakszervezeti oktatás résztvevői számára a könyvtárak saját állományukból igyekeznek a szükséges irodalmat biztosítani. Esetenként a könyvtárközi kölcsönzés lehetőségét is igénybe vesszük. A mindenki iskolája és a Tv Szabadegyetem ajánlott irodalmát tematikus polcokon tesszük hozzáférhetővé. A Diósgyőri Vasas Művelődési Központ könyvtárában hanglezmezklub működik, és segíti a zenei ismeretek elmélyítését. A Borsod megyei Állami Építőipari Vállalat munkásszállójának könyvtárosa a továbbtanuló dolgozóknak segítséget nyújt a házi feladatok elkészítéséhez, a vizsgákra való felkészüléshez szükséges irodalom összegyűjtésében.

Könyvtáraink rendszeresen készítenek ajánlásokat a szocialista brigádok kulturális vállalásaihoz. A Borsodnádasdi Lemezgyár szakszervezeti könyvtára havonta ajánló jegyzéket juttat el a szocialista brigádokhoz. A BAEV-munkásszálló könyvtára alkalmanként ajánló bibliográfiákat készít a szakszervezeti politikai oktatás anyagából, és egyéb aktuális témákról. Hasonló ajánló jegyzékeket más könyvtárak is készítenek (Diósgyőri Vasas, Sajóbáony stb.). Az SZMT Központi Könyvtára 1970-ben indította meg a „Borsod-Abaúj-Zemplén megye és Miskolc munkáskönyvtárainak története” c. kiadványsorozatát, amelynek keretében eddig 7 füzet jelent meg, s további 2 tanulmány várhatóan ez évben jelenik meg. Három ízben jelentettük meg a „Borsodi munkáskönyvtárak” c. kiadványunkat, amely könyvtárhálózatunk fejlődésének egy-egy szakaszát foglalta össze. Részt veszünk a Borsodi Könyvtáros c. szakmai folyóirat szerkesztésében, folyamatosan közöljük benne a könyvtáraink életéről szóló cikkeket és hírszeranyagot. A munkásművelődéssel kapcsolatban tanulmányt tettünk közzé a Borsodi könyvtári krónika c. kiadványban. Dokumentumfilmet készítettünk a Borsod megyei szakszervezeti könyvtárakról, amelyet a Szovjetunióban is bemutattak.

Hálózatunkban is általánossá vált a vetélkedők és egyéb játékos foglalkozások rendezése. A leggyakoribb formák: vetélkedők szocialista brigádok részére; ifjúsági vetélkedők: „Ki tud többet a Szovjetunióról?”; a vasasszakszervezet centenáriuma a „Küzdelmes évszázad” c. vetélkedő. Több könyvtárban létesült könyvbarátok klubja. A Diósgyőri Vasas Könyvtár a könyvbarátklub keretében „Magyarország felfedezése” címmel indított előadássorozatot. Ugyanitt időnként fórumot tartanak időszerű kérdésekről. Hanglemezklubjukról már szóltunk. Az Ózdi Népművelési Intézmények Központi Könyvtára a szocialista brigádoknak szervez rendezvényeket. Az Ózd, Béke-telepi Kun Béla Művelődési Ház könyv-

tára a tanulóifjúságból szervezett kis könyvtári közösségeket. Az általános iskolák felső tagozatos tanulói részére Szabó Ervin Könyvbarátok Klubja, az alsósok számára repülőszőnyeg- és meseklub, a nyári szünetre mini-klub működik. Rendszeresen tartanak könyvtári órákat mind az alsó, mind a felső tagozatosok számára. A középiskolás diákolvasókból könyvbarát-klub létesült. A könyvtárban működő magnósok klubjában egyaránt találunk középiskolásokat és ifjúmunkásokat. Újabb alakult meg a rejtvényfejtők klubja. Új forma a Mikrofon-rejtvény is. Ennek lényege az, hogy hetenként egyszer, a lakótelep hangszóróján keresztül irodalmi szemelvényeket olvasnak fel, amelyekről fel kell ismerni az idézett mű szerzőjét és címét. A megfejtők között könyveket sorsolnak ki. A BÁÉV könyvtára Miskolc felszabadulásának évfordulójára rendezett vetélkedőt, a munkásszálló lakói számára. Ehhez segédanyagul szemelvénygyűjteményt állított össze egykori újságcikkekéből és más forrásanyagból. Az Ózd-Farkaslyuki Bányász Művelődési Ház Könyvtára a műszakba induló bányászok számára műsorokat szervez.

A könyvtári propagandamunka hagyományos formáinak megújítását célozzák azok a törekvések, amelyek az irodalmat igyekeznek közelebb vinni a dolgozókhoz, a munkásokhoz. Egyre gyakoribbá válnak az üzenem belüli, munkahelyi író—olvasó találkozók, amelyeknek házigazdái az üzem szocialista brigádjai. Különösen jó példákat találunk erre a diósgyőri nagyüzemekben. Ez a tendencia érvényesül a hagyományos könyvünnepek megrendezésében is. Ezek sorából kiemelkednek a műszaki könyvhónap rendezvénysorozatai, amelyek az üzenem belüli zajlanak, könyvkiállítással egybekötve. Az ózdi Kun Béla Könyvtár az idei könyvhéten „szép könyvek” kiállítást rendezett, a Magyar Könyvkiadók és Könyv-

Féja Géza író—olvasó találkozón a megyei könyvtárban.

Fotó: Hubay Ágnes

terjesztők Egyesülete által küldött anyagból. Az aktuális évfordulókról való megemlékezések ma már nemcsak formális munkatervi programok, hanem az önművelés és tudatformálás eszközei. Vannak törekvések a hallgatók aktivitására építő rendezvények tartására is. Például az ózdi Kun Béla Könyvtár Új Írás-ankétja. A rendszeres és módszeres ismeretszerzést szolgálják a különböző témájú előadássorozatok. Például: az ózdi Kun Béla Könyvtár: a mai magyar és külföldi irodalomról, BAEV-könyvtár: mai magyar költők, mai magyar prózaírók, humor az irodalomban stb. A BAEV-munkásszálló könyvtára szocialista brigádok részére találkozót szervezett Fekete Mihállyal, az „Ellenállók az Avas alján” c. könyv szerzőjével. Az SZMT könyvtára kiállításai a művelődés egy-egy fontos, de kevésbé ismert területére irányították a figyelmet. Pl.: A munkáskönyvtárak története, írástörténeti kiállítás, a magyarországi könyvnyomtatás 500. évfordulójára Nyomdászat és kultúra c. kiállítás, Könyvművészet, 100 éves a Népszava, a nemzetközi könyvhét alkalmából rendezett kiállítás stb. Részt vettünk a nemzetközi könyvév, valamint a könyvnyomtatás évfordulója alkalmából rendezett tudományos ülészekon. Pályázatot hirdettünk meg az egrí Ho Si Minh Tanárképző Főiskola hallgatói számára könyvtári propagandaplakátok tervezésére. A pályázat elbírálása most van folyamatban. A zsűrizett tervekből kiállítást rendezünk.

Az olvasómozgalmak szervezésében és értékelésében együttműködünk a Hazafias Népfronttal, a megyei tanács művelődésügyi osztályával és a megyei könyvtárral. Könyvtáraink együttműködése a művelődési intézményekkel és az iskolákkal hagyományos. A művelődési házakban működő szakszervezeti könyvtárak munkaterve része az egész intézmény munkatervének. Az iskolákkal is jó a kapcsolat. A Diósgyőri Vasas Művelődési Központ Könyvtára letéti könyvtárat tart fenn a szakközépiskolai kollégiumban. Az Ózdi Népművelési Intézmények Központi Könyvtára ugyancsak letéti könyvtárat létesített a helybeli diákotthonban. Az ózdi, a diósgyőri és más könyvtárak kapcsolatban állnak a területükön működő szakmunkásképző intézetekkel. Az ózdi Kun Béla Könyvtár szorosan együttműködik a lakótelepi általános és középiskolákkal. Éves tervek alapján rendszeresen tartanak iskolai órákat és foglalkozásokat a könyvtárban. Több éves munkakapcsolatunk van a tanácsi könyvtárhálózattal. Közös szakmai vizsgálatokat végzünk a megyében, közös továbbképzéseket tartunk, rendezvénysorozatokat szervezünk. A helyi sajtó rendszeresen foglalkozik könyvtárhálózatunk tevékenységével. A Észak-Magyarország és a Déli Hírlap c. napilapok, valamint a Magyar Rádió Miskolc-körzeti stúdiója riportokat, híryanagot közöl könyvtáraink életéből. Esetenként a könyvtárak munkatársai is közölnek cikkeket. Az üzemi lapok szintén rendszeresen foglalkoznak az üzemi könyvtárakkal, segítik munkájukat. Pl.: az Ózdi Vasasban havonta keresztretjvény jelenik meg az Olvasó Munkásért pályázat irodalmi anyagából.

Magyar András

Ünnepi könyvhét Borsod-Abaúj-Zemplén megyében

Az 1977. évi ünnepi könyvhét megrendezésére megyénkben május 23—június 4. között került sor.

Az Írószövetség segítségével és közbenjárásával 13 író fogadott a megyei könyvtár, de a könyvhéten jóval több író fordult meg Miskolcon és a megyében, s vettek részt író—olvasó találkozókön. Ötvenöt találkozóról van konkrét tudomásunk, s lehetőségeink szerint ezeken az alkalmakon részt is vettünk.

Az Írószövetség által delegált írók: Jókai Anna, Bálint Ágnes, Szinnyei Júlia, Csák Gyula, Fekete Gyula, Fábián Zoltán, Gergely Mihály, Hunyady József, Kiss Dénes, Végh Antal, Szentmihályi Szabó Péter, Csontos Gábor, és Takács Tibor voltak.

A járási, városi könyvtárak önálló szervezésében jöttek létre Gulvás Mihály vilmányi és sajoszögedi, Bella István, Hárs Ernő, Solymos Ida költők, Kabdebó Lóránt irodalomtörténész miskolci, Fazekas György miskolci, Czigány György költő, Sólyom Ildikó előadóművész szomolyai, Nyilasv Balázs író kazincbarcikai találkozói.

A könyvhét ünnepi városi-megyei megnyitóját a könyvhéten (Szabadság tér) május 27-én tartottuk a Napjaink íróinak, s megyénk szülőltének, Gergely Mihálynak részvételével.

A könyvhét előtt Miskolcon és Krasznokvadján a Napjaink írói és költői sikeres Napjaink-esten vettek részt. Papp Lajos Mezőkövesden és Ongán, Gulvás Mihály az Encsi Járási Könyvtár „Csereháti Napok” rendezvény-sorozatának meghívottjaként Gyagyátorban, Felsőagyban, Abaújlakon és Alsóvadászon vett részt találkozókön.

A megyei könyvtárban két élménydús találkozón találkozhattak az olvasók Féja Gézával és Végh Antallal. Május 26-án Féja Géza — akit a Magyar Nemzet főmunkatársa, Vámos Imre mutatott be — vallott életéről, írói pályájáról, hivatásáról. Nagy erejű, csodálatos előadása Ady Endrére való emlékezés jegyében fogant.

Az Ady-évforduló tiszteletére Göncön és Sátoraljaújhelyen Tompa László előadóművész önálló Ady-műsorral szerepelt. Fábián Zoltán és Sellei Zoltán

találkozót Rudabányán és Sajóladón szintén az Ady-életmű ihlette.

Szocialista brigádokkal találkozott Jókai Anna Bodrogkeresztúrbán, Tarcalon, Szerencsen (szakmunkástanulókkal), Bella István, Hárs Ernő, Solymos Ida, Kabdebó Lóránt Miskolcon, Csák Gyula és Gergely Mihály Sárospatakon.

Az ünnepi könyvhéten gyermekek számára is szerveztünk találkozóköt: Bálint Ágnessel Tályán, Bekecsen, Takaharkányban, Csobajon, Miskolcon, Sátoraljaújhelyen és Cigándon; Hunyady Józseffel Miskolcon, Boldván és Edelényben; Takács Tiborral Leninvárosban és Nagyecseren.

Az ünnepi könyvhét megelőző héten sikeres gyermekkönyvhétet rendezett a Sárospataki Városi Könyvtár, melynek nevezetes eseményei a Kincskereső és a Pajtás szerkesztőségének a bemutatkozásai voltak.

Az ünnepi könyvhét kedves eseményei a könyvtéri dedikálások is. Május 27—június 4. között Gergely Mihály, Papp Lajos, Serfőző Simon, Bella István, Fekete Gyula, Csák Gyula, Kiss Dénes, Csontos Gábor, Fábián Zoltán és Szentmihályi Szabó Péter dedikálták könyveiket.

Kiemelkedően jó rendezvények voltak: Féja Géza Miskolcon a megyei könyvtárban, Fekete Gyula Sályon és Csernyárban, Gergely Mihály Kistokajban és Sárospatakon, Jókai Anna Bodrogkeresztúrbán, Tarcalon és Tiszalúcön, Végh Antal Miskolcon és Szikszón, valamint Mezőnagymihályon és Mezőkövesden, Takács Tibor Cserépfalun — ahol ugyanakkor könyvtárat is avattak — tartott találkozói.

A találkozókön a vendégírók kiállított könyvei 90%-ban gazdára találtak, amiket a vásárlók a helyszínen dedikálhattak is.

Termékeny beszélgetések és az újra találkozás vágya jellemezte a fenti alkalmakat. A könyvtárak igyekeztek társadalmi kapcsolataikat az új könyvtári és a közművelődési törvény szellemében kamatoztatni.

A Hazafias Népfrent Borsod megyei Bizottságával tartott jó kapcsolatunk a szervezésben, erkölcsi és anyagi támogatásuk is a sikert szolgálta.

A Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat 8000 Ft hozzájárulással a könyvhét kiadásain enyhített.

Évről évre visszatérő kívánság, hogy az ünnepi könyvhetet alkalmasabb időben rendezzék meg. Május végén, június elején a pedagógusok, diákok és a

mezőgazdaságban dolgozók többnyire nem tudnak jelen lenni. Sajnos, a megoldás nem rajtunk múlik, mivel ez a gond országos fórumon is elhangzott, reménykedhetünk egy alkalmasabb időpont kijelölésében.

Hubay Ágnes

Féja Géza a megyei könyvtárban

Fotó: Hubay Ágnes

Fénylyukkártyás állományfeltárás a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár helyismereti gyűjteményében

A XX. század második felében a tudományok gyors fejlődése az információk hatalmasra duzzadását eredményezte. Ez a folyamat olyan specializált gyűjtési és tájékoztatói területen is jelentkezik, mint egy-egy megye életére vonatkozó dokumentumokat összefogó helyismereti gyűjtemények. Az információk túlnyomó többsége szétszórtaan jelenik meg, napilapokban, folyóiratokban és kisnyomtatványok formájában, de igen jelentős a rádió- és televízióadásokban elhangzott, a hangszalagon rögzített dokumentumok száma is. Könyvtárunk munkatársai 365-féle periodikát figyelnek, amely havonta kb. 150, B.-A.-Z. megyére vonatkozó címet jelent. Kb. ugyanennyi a rádió- és tv-adások, és a külön címfelvételre érdemes kisnyomtatványokon megjelenő információk száma. Ha ehhez hozzászámítjuk a könyvekben, hangszalagokon, fotókon levő dokumentumokat, még mindig csak a helyismereti információk mennyiségi oldalát vettük figyelembe. Ennek a nagy mennyiségű és igen specializált tartalmú információs adatnak a hagyományos módszerekkel történő feldolgozása szinte megoldhatatlannak tűnő terheket rótt a könyvtárra. A szak-katalógus és a betűrendes katalógus párhuzamos fenntartása ugyanis azt jelentette, hogy egyetlen újságcikk besorolásához legalább 4–5 cédulára volt szükség. A helyismereti gyűjtemény jellege megkívánja az információk nyilvántartását szerzők, helységek, intézmények és tartalom szerint. Könyvek, illetve nyomtatványok esetében nyomdák és a kiadó intézmény, valamint a helyi sorozatok címei szerint is.

Könnyen átlátható, hogy többszerzős, egyidejűleg több helységre vagy intézményre, esetleg több témáról szóló cikkek esetében az alapvető 4–5 cédulaszám, a többszörösére emelkedhet. Ez nemcsak sokszorosítás, besorolás — ideértve a katalógusszekrények véges befogadóképességét is — szempontjából jelentett problémát, hanem megnehezítette a visszakeresést is.

Az információfelhasználói igények

egyre differenciáltabbá válnak, lelkiismeretes kielégítésük korszerű feltáró és tájékoztató rendszer kialakítása nélkül ma már elképzelhetetlen. A megnövekedett követelmények kielégítésére kialakított információs rendszer fő szempontja, hogy egyidejűleg megfeleljen a tájékoztatói igénynek, az adatfeldolgozás követelményeinek és nem utolsósorban gyors feldolgozást és visszakeresést tegyen lehetővé.

Az információk gyors mennyiségi és minőségi növekedése sikeresen csak akkor kísérelhető figyelemmel, ha

1. A feltáráshoz szánt információkat gyűjtőkörileg elhatároljuk.
2. Könyvekben, gyűjteményes kiadványokban levő helyismereti információkat, tanulmányokat analitikusan feltárjuk.
3. Elengedhetetlen az információk sokdimenziós feltárása.

E hármas követelmény alapján működő rendszer sikerének személyi és tárgyi oldala egyaránt fontos. Csak az a szakember vállalkozhat e feladat megoldására, aki folyamatos áttekintést tud szerezni az adott területen jelentkező valamennyi probléma fölött, rendelkezik bizonyos analízáló és szintetizáló készséggel. A helyismereti tájékoztatás megkívánja, hogy a tájékoztató szakember egyenrangú partnerévé váljon a kutatóknak. A kevésbé tájékozott információkeresők — elsősorban a diákok — igényeit ne csak kiszolgálja, de irányítsa, megfelelő irányba befolyásolja is. Ez a helyismereti feldolgozó-tájékoztató rendszer személyi feltétele.

Amiről részletesebben szólni kívánunk, az a fentebb említett hármas követelmény kielégítésére kiválóan alkalmas fénylyukkártyás információtárolás és -keresés, amelyet könyvtárunk az elmúlt év végén vezetett be a helyismereti anyag feltáráására.

Bevezetésében elsősorban gazdaságossági szempontok játszottak szerepet, amit a fentebb vázolt körülmények indokoltak. Emellett a lyukkártyás fel-

dolgozás igen kevés technikai eszközt és felszerelést igényel.

Könyvtárunk Helyismereti Gyűjteménye a fénylyukkártyás feldolgozás bevezetése előtt betűrendes és ETO szerinti szakkatalógusban tárta fel a Borsod-Abaúj-Zemplén megyére vonatkozó írásos anyagot. A könyvkatalógustól elkülönítve, külön betűrendes és szakkatalógusban történt a folyóiratcikkek feltárása. Ez a katalógusrendszer csak a könyvformában megjelent dokumentumokat és a folyóiratcikkeket tartalmazta, nem tájékoztatót a kinyomtatványokon megjelent lényeges információkról, sem a rádióban és a televízióban elhangzott helyi témájú adásokról. A nem hagyományos dokumentumok azonban éppoly fontos helyismereti információkat hordoznak, mint a könyvek, vagy folyóiratcikkek.

Ezeknek a nem hagyományos dokumentumoknak a száma a hangrögzítés és a mikrofilmzés bevezetésével tovább növekedett. A betűrendes katalógus összevontan tartalmazta a szerző, cím, hely és intézmények szerint besorított cédulákat, ami igen nehézkessé tette a keresést.

Abból az elvből kiindulva, hogy valamely helyismereti téma iránt érdeklődő olvasó szempontjából lényegtelen, hogy a keresett információt milyen információhordozón találja meg, a fénylyukkártyához tartozó számsorrendes katalógusban nem különítettük el az anyagot dokumentumtípusok szerint, hanem egy katalógus tartalmazza a könyveket, folyóiratcikkeket, rádió- és tv-adásokat, hangszalagokon levő helyismereti dokumentumok címeírásait, valamint a fontosnak ítélt aprónyomtatványok leírásait. Ebből következik, hogy a könyvek feltárásánál megszüntettük a szakkatalógust (ezt helyettesíti a lyukkártya) a betűrendes katalógusban pedig csak a szerző és a cím szerinti besorolást hagytuk meg. Betűrendes könyvkatalógusunkban csak a Helyismereti Gyűjteményben levő könyvek cédulái maradtak.

A külön folyóiratcikk-katalógust teljes egészében megszüntettük, beleolvadt a lyukkártyás feldolgozáshoz szükséges számsorrendes katalógusba. A régi hagyományos katalógusokban levő könyv- és folyóiratanyag lyukkártyás feldolgozása folyamatos, ezért e régi katalógusoknak a fentebb említett szem-

pontok szerinti megszüntetése, illetve átalakítása a lyukkártyás feldolgozással párhuzamosan történik és hosszabb időt vesz igénybe.

A régi helyismereti katalógusokból változatlanul megtartottuk és tovább építjük a nyomdai katalógust és elkezdjük a helyi kiadványok és a helyi sorozatok feltárását külön katalógusokban.

A fénylyukkártyás rendszerben történő adatrögzítés lényege abból áll, hogy egyes nyilvántartott és e célra a beérkezés sorrendjében folyamatosan számozott dokumentumoknak a lyukkártyán egy pozíció (szám) felel meg, a dokumentumok, információk keresési szempontjának — nevezhetjük tárgyszavaknak is —, pedig egy-egy lyukkártya.

Maga a lyukkártya olyan kartonlap, amelyen nyomtatott vízszintes és függőleges vonalakkal álló hálózat található. A vízszintes és függőleges vonalak kis négyzeteket alkotnak, amelyeket pozícióknak nevezünk. A kártya minden pozíciója egy-egy számnak felel meg. A lyukkártya felső szélén üres felületet találunk. Ide írjuk azt a szempontot — tárgyszót —, amelyet a kártya képvisel. A kártyák pozíciószáma különböző lehet: 5, 7 és 10 ezer pozíciós lyukkártyák vannak forgalomban. Könyvtárunk a 10 ezer pozíciót használja, közvetkezésképpen 10 ezer dokumentum feldolgozására alkalmas egy kártyasorozat. A lyukkártya befogadóképessége növelhető oly módon, hogy több sortzatot nyitunk. A kártyák ugyanis 4 színben készülnek. Növelhető a lyukkártya kapacitása úgy is, hogy az azonos tartalmú dokumentumok egy számot kapnak.

A fénylyukkártyákra az adatbejelölés a pozíciók kilyukasztásával történik. Ha a lyukasztott kártyát fényforrás felé fordítjuk, a kilyukasztott pozíciók átteresztik a fényt, ezért ezek a jelhelyek „világítani” fognak. A kártyatípus innen kapta elnevezését.

Nagy előnye a peremlyukkártyákkal szemben, hogy a tárgyszavak természetes nyelven írhatók a kártyára, mindennemű kódolás nélkül. A rendszerben felhasznált kártyák száma nem a dokumentumok, hanem azok jellemző tárgyszavainak a számától függ, mert egy-egy tárgyszónak nyitunk egy-egy kártyát, és ebbe lyukasztjuk azoknak a

dokumentumoknak a sorszámát, amelyekre a kártyára írt tárgyszó jellemző. Ezen az úton fejezzük ki egy-egy dokumentum tartalmát, tehát a fénylyukkártyás feltárórendszert a szakkatalógus helyett alkalmazzuk, a helyismereti anyag tartalmának a feltárására.

A fénylyukkártyás feldolgozás első lépéseként a könyvekről, folyóiratcikkekről vagy egyéb dokumentumokról készült címleírások céduláit a beérkezés sorrendjében folyamatos sorszámozással látjuk el. A számmal ellátott dokumentumok tartalmára jellemző tárgyszavakat egy-egy lyukkártyára írjuk. Minden kártyán kilyukasztjuk az illető jellemzővel — tárgyszóval — rendelkező dokumentumok sorszámainak megfelelő pozíciókat. A lyukasztás után egy-egy fénylyukkártya mindazoknak az információhordozóknak a sorszámát tartalmazza, amelyek a kártyán jelzett tárgyszóval rendelkeznek. Egy-egy dokumentum (információhordozó) sorszáma pedig annyi kártyán lesz kilyukasztva, ahány tárgyszóval a dokumentum jellemezhető. A későbbiekben beérkező dokumentumok, amennyiben tartalmuk megfelel valamely korábban beérkezett dokumentum tartalmának, nem kapnak új számot, hanem megkapják a korábbi információhordozó számát. Így például azonos sorszámot kaphatnak — függetlenül az e tárgyban beérkező dokumentumok számától — a TVK munkaerő-helyzetéről, vagy a színházi bemutatókról felvett stb. címleírások.

A fénylyukkártyás feldolgozás nagy előnye, hogy egyidejűleg többszempontú keresést tesz lehetővé.

A lyukkártyák megfelelő csoportosítása lehetővé teszi egy helyi szerzői katalógus összeállítását, amennyiben a neveket hordozó lyukkártyákat külön tároljuk. Ennek akkor tudjuk igazán felmérni a jelentőségét, ha figyelembe vesszük, hogy gyűjteményes munkák esetében hagyományos feltárás mellett az egyes szerzők nevei elsikkadnak. Mivel ez a lyukkártyákból összeálló névkatalógus bővebb, mint a helyi szerzők katalógusa, a helyi szerzőket külön tudjuk jelölni, a lyukkártya felső részén található betűsor „H” betűjének a kilyukasztásával.

A helyismereti anyag feltárásánál elengedhetetlen a topográfiai katalógus. Ennek felel meg rendszerünkben az a lyukkártyacsoport, amelyben minden

helységnév külön kártyát kap. Így az egy-egy helységet képviselő lyukkártyába mindazoknak a dokumentumoknak a számát belyukasztjuk, amelyek az illető helységgel bármilyen szempontból foglalkoznak.

Külön csoportot képviselnek a fogalmakat hordozó kártyák, és egy negyedik csoportot a szakkatalógus időalosztásának megfelelő kártyasor.

A többszempontú keresés úgy történik, hogy a kiválasztott szempontoknak megfelelő kártyákat egymásra helyezük és ha valamely dokumentumban az összes szempont egyidejűleg szerepel, miután a dokumentum számát valamennyi jellemző fogalmat hordozó kártyába belyukasztottuk, a megfelelő szám világitani fog. A lyukkártyákról a számot leolvasva, a számsorrendbe rakott cédulák közül kikeressük a megfelelő számot, amely a címleírás útján elvezet a keresett dokumentumhoz.

Pl.: keressük azokat az újságcikkeket, könyveket stb., amelyeket a IV. ötéves terv során Kazincbarcikán megvalósult beruházásokról írtak, ill. arra vagyunk kíváncsiak, milyen fényképek készültek ezekről a beruházásokról.

Kikeressük a lyukkártyák közül a „Beruházások”, „Kazincbarcika” és az „1971—1975” feliratúakat, egymásra helyezzzük, a világitó 850. számú cédulát megkeressük a katalógusban és leolvaszuk az információ lelőhelyét. (Az „1971—1975” feliratú lyukkártyához külön lapra gépelt utalóval jutunk el, amelyen feltüntetjük az összes ötéves terv kezdő és befejező évét.)

Másik példa:

Arra keressünk választ, hogy az abaújkéri Vörös Csillag Tsz.-ben az 1960-as években milyen termésátlagok voltak búzából. Az „Abaújkéri”, „Termelőszövetkezet”, „19...”, „...6”, „Termésátlagok” és a „búza” feliratú kártyákat egymásra helyezzzük. Amennyiben van a gyűjteményünkben erről a témáról írott információ, a megfelelő cédula sorszáma világitani fog.

A fénylyukkártyás rendszer működésének alapvető feltétele az utalók rendszerének a kiépítése. Ugyanazt a fogalmat több variációban is megfogalmazhatjuk, arra azonban ügyelni kell, hogy a későbbi feldolgozás során mindig ugyanazt az alakot használjuk, a többitől utalót készítsünk.

El kell döntenünk az idegen szavak használatának a mértékét. Csak abban az esetben használjunk idegen szavakat, ha nincs magyar megfelelője!

Az egész fénylyukkártyás rendszer önálló fogalmakból tevődik össze. A fogalmak közötti kapcsolatot, az egyes fogalmak alá-, ill. fölérendeltségét, egy-egy tudományág belső struktúráját az utalók rendszere biztosítja. Általában a szűkebb fogalmak kapnak lyukkártyát, a szélesebb fogalmaknál utalók készülnek.

Pl.: Az „Ipari termelés” annyira tág fogalom, hogy ha a megye valamennyi iparágáról írott információt egyetlen kártyába lyukasztanánk, valamely speciális ágazat visszakeresése igen nehézkes lenne. Így az „Ipari termelés” az alábbi utalót kapja:

„Ipari termelés” ld.

Könnyűipar, Nehézipar, Kézműipar, Szövetkezeti ipar, Magánkisipar, Üvegyártás, Porcelángyártás, Kőedénygyártás, Kerámiaipar, Élelmiszeripari üzemek, Könnyűipari üzemek, Nehézipari üzemek, Építőipari Vállalatok, Egyéb ipari üzemek. Utalók segítségével tovább bontjuk a „Könnyűipar, Nehézipar” és az üzemek fogalmát.

Az ily módon kiépített fénylyukkártyás feldolgozó rendszer — amellet, hogy a megyére vonatkozó irodalomról áttekinthető képet ad, megkönnyíti az összefüggések feltárását, és gyors tájékoztatást tesz lehetővé.

A fénylyukkártyás feldolgozás iránt érdeklődőknek könyvtárunk helyismere-tti részlege készséggel áll rendelkezésére.

M. Tóvári Judit

A zádorfalvi községi könyvtár munkájáról

Egy helyen az alábbi gondolatokat olvastam: „A könyv a gondolatközlés eszköze. A könyv árucikk, olyan sokszorosított ipari termék, amelynek változó értéke van. S mindamellett a könyv szép tárgy is, amely esztétikai jelentéssel bír.”

Sok minden köti az embert a könyvhöz. A könyv sokféle, s így sokféle megközelítést is kíván. Ez közös munkája az olvasónak és a könyvtárosnak. Figyelembe kell venni a gyermeket, az ifjút, a felnőttet, a beteget, a kismamákat, egy-egy szakcsoportot stb. Minden olvasónak más a sorsa, egyénisége, s így más és más könyvet olvas szívesen.

S mivel így lépésről lépésre közelítünk a könyvekhez, úgy érzem, jobban az érdeklődés középpontjában van a könyv. A munka fokmérője az az eredmény, amely ennek a 710 lakosú községnek, Zádorfalvának — az ózdi járás egyik legkisebb falujának — a gyermekek és az ifjúság nevelésében, a felnőttek olvasóvá válásában megmutatkozott.

Előbbre jutottunk az általános iskolás gyermekek olvasásra nevelésében. Ehhez sok segítséget adtak a kisdobos csapat és a napközi otthon vezetői. Bekapcsolódtak a munkába az osztályvezető nevelők is. Irányításukkal a gyermekek önálló olvasókká váltak. Az önként választott könyveken kívül az általunk ajánlott műveket is elolvasták. S nekünk gondunk volt arra, hogy ezekről a könyvekről az otthoni olvasásra kedvet keltő megbeszéléseket is folytassuk. A megbeszélések különösen jó eredményt hoztak a napközi tanulóknál. Sok segítséget adott ehhez a községi könyvtárosnak Surguta Irén tanárnő, napközis nevelő.

Az ifjúság (KISZ) körében is jelentős érdeklődés van a könyvek iránt. A KISZ-szel szocialista szerződése van a könyvtárnak. Az ifjúsági klub társadalmi aktivistája a könyvtárnak. Olvasót szerveznek családi ismerőseik köréből. Segítik a munkába járók (bejáró társaik) beiratását, könyvszerését, s ezzel elősegítik a bejáró dolgozók jobb könyvtári ellátását. A szocialista brigád segíti a könyvtár berendezéseinek

és környékének karbantartását, esztétikumának fenntartását.

A könyvtár megkülönböztetett módon kezeli s látja el a szerződött kollektívájának (brigádjának) igényeit. Az ifjúsági klub különböző foglalkozású tagjait szakkönyvekkel ellátja kölcsönzési időn túl is. Bevonja szerződött brigádját minden kulturális megmozdulásba (rendezvény, kiállítás stb.). A szocialista brigád eredményeit a könyvtár a fali tárolórácson negyedévenként értékeli. Ha a brigád teljesíti beiratkozási, illetve tagtoborzási tervét, saját olvasmányainak mennyiségi és minőségi tervét, arról a könyvtár kérés nélkül vagy kérésükre feljegyzést küld a vállalatuknak.

A cigány lakosság körében is szép számmal van olvasója a könyvtárnak. Néhány nevet meg is említek, így: Váradai Zoltán, Váradai Ágnes, Váradai Magdolna, Horváth Lászlóné, Horváth Jenő, Váradai Judit, Ruszó László, Bántó József stb. Bántó Józsefnek kb. 150 kötetes saját könyvtára van, gyári dolgozó. Legkedvesebb írója Berkesi. Szereti a történelmi regényeket, az indián könyveket. Nagyon jó a vitakészsége a könyvekről. Egyik vitapartnere Balogh László bányász. Balogh László családjának minden tagja a könyvtár első olvasói közé tartozik. Mint érdekességet megemlítem, hogy Balogh László jelen időpontban egy könyv megírásán dolgozik (életregény).

Havonta értékeli a könyvtár legjobb olvasóit. A neveket a falirácson kifüggeszti. Ez fokozza az olvasókedvet. Az április és május havi legjobb olvasókból is néhány nevet megemlítek: Bánszky Mihályné 80 éves, Bánszky Mihály 89 éves, Balogh László 47 éves, Balogh Éva 16 éves, Bántó József 51 éves, Farkas Józsefné 18 éves, Deme Pálné 32 éves, Horváth Zsuzsanna 15 éves, Váradai Ágnes 17 éves, Kóós Lászlóné 22 éves, Batta Ferencné 70 éves, özv. Horkay Lajosné 75 éves, Kovács Sándor 21 éves stb. A havi értékelés szerint 20—22 név kerül a falirácsra.

A könyvtár legújabb könyveinek listáját is minden esetben kifüggesztem a rácsra.

Legolvasottabb könyvekről szintén

havonta készítünk írásos feljegyzést és ez is falirácsra kerül. Ezzel bizonyos mértékig értékelhető, hogy az olvasók milyen színvonalon teremtik meg a kapcsolatot a könyvvel, megmutatják ezek a könyvek, hogy milyenek az igények, vágyak. Vannak itt is szertelen olvasók, mint minden könyvtárban. Rendszeretlenül olvasnak, de ez szerintem nem szégyen.

1977. első hónapjaiban az alábbiak voltak a legolvasottabb könyvek.

Januárban:

Gál István: Fényes testű szerelmesek
Hemingway: Az öreg halász és a tenger
Passuth László: Négy szél Erdélyben
Móra Ferenc: Tápéi furfangosok
Mikszáth Kálmán: Akli Miklós
A gyermekek körében: a mesekönyvek

Februárban:

Fehér Tibor: Az ezüstkardú vitéz
Janikovszky E.: Aranyeső
Jurán Vidor: Kárpáti ordasok
Verne: Nemo kapitány
Ignác Rózsa: Papírmalom
Lipták Gábor: Aranyhíd
Dr. Bágyoni A.: Szex, szerelem, család (az ifjúság körében)
Szucsich M.: A lányok elindulnak
Szántó Gy.: A három vaskorona
Jókai- és Gárdonyi-könyvek. Mesék.

Márciusban:

Szilvási L.: Ördög a falon (kézről-kézre adják)
Dallos Sándor: A Nap szerelme
Aranyecset
Holdas: A nyúltenyésztés kézikönyve (a szakcsoport körében)
Pikler: Mit tud a kisbaba? (kismamák körében)
G. Szabó Judit: A macskát visszafelé simogatják
Charles Dickens: Twist Oliver
Szalai Lenke: Te már nagy lány vagy, mogyoró!
Thury Zs.: Buksi a repülőgépen

Áprilisban:

Hemingway: Akiért a harang szól
Bruno Apitz: Farkasok közt védtelen
Bárány Tamás: Sziget
Kodolányi J.: A vas fiai
Dr. Bágyoni A.: Szex, szerelem, család
Szabó Judit: A macskát visszafelé simogatják
Gál István: Fényes testű szerelmesek
Szilvási Lajos: Ördög a falon
Szántó Gy.: Az Alapiak kincse
Mérei: Gyermeklélektan (szakdolgozathoz)
Folyamatosan olvassák: Jókai, Gárdonyi, Mikszáth könyveit, a gyermek- és ifjúsági műveket, szakácskönyveket

Májusban

Jókai: Bálványosvár. Politikai divatok. Szabadság a hó alatt
Berkesi: A bunker. Sellő a pecsétgyűrűn
May Karl: Az ezüst tó kincse
Prus: A fáraó
Vámos, Magda: Így élt Rákóczi Ferenc
Forrai: Jár a baba, jár
Szántó Gy.: A három vaskorona
Andersen: A hókirálynő
Szilvási L.: Ördög a falon
Szabó Judit: A macskát visszafelé simogatják
Lengyel Dénes: Magyar mondák

Beiratkozott olvasó e feljegyzés készítésének időpontjában 155 fő. Leírtam néhány gondolatot egy kis falusi könyvtár életéről. Így igyekszem végezni munkámat. Könyvek között életem le eddigi életem. Volt sok öröm, keserv és levonható tanulság, hiszen Zádorfalván 1948-tól dolgozom könyvtárosként, amikor 1975. január 1-vel iskolaigazgatóként nyugalomba vonultam — könyvtárosként a munkám nem szűnt meg.

Id. Oláh László

KORSOD-ABAUJ-ZEMPLEN megye KOZMUVELSOESI KONYVTARAINAK 1976. évi STATISZTIKAI ADATAI

Sor- szám	TARAS, VÁROS	Könyv- tárak száma	A lakos- ság száma	KÖNYVÁLLOMÁNY			Ezer lakos- ra jutó könyv	Az év folya- mán lel- vett kö- tetek száma	BEIRATKOZOTT OLVASÓK			A la- kossá- g-hány %-a olvasó	Egy- olva- sóra jutó könyv
				1975.	1976	Emelkedés csökkenés			1975.	1976.	Emelkedés csökken		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Edelényi járás	68	65 800	166 657	174 215	+ 7 558	2 547	12 622	12 653	12 347	- 306	18,8	14,1
2.	Encsi járás	85	67 132	199 263	208 616	+ 9 353	3 107	12 011	13 807	13 638	- 169	20,3	15,3
3.	Mezőcsáti járás	23	36 933	101 996	105 815	+ 3 819	2 862	8 277	7 034	7 175	+ 141	19,4	14,7
4.	Mezőkövesdi járás	25	35 388	91 549	90 451	- 1 098	2 555	6 617	6 051	6 062	+ 11	17,1	14,9
5.	Miskolci járás	47	87 642	152 973	153 153	+ 10 180	1 861	12 375	15 316	15 215	- 101	17,4	10,7
6.	Ózdi járás	45	63 124	134 348	142 408	+ 8 060	2 256	9 917	9 175	9 210	+ 35	14,6	15,5
7.	Sátoraljaújhelyi járás	53	58 590	147 937	152 816	+ 4 879	2 608	9 344	8 563	8 065	- 498	13,8	18,3
8.	Szerencsi járás	36	72 832	140 288	143 350	+ 3 062	2 050	11 560	9 714	10 085	+ 371	13,8	14,8
9.	Kazincbarcika város	7	30 642	98 042	105 483	+ 7 441	3 442	8 056	7 240	7 689	+ 449	25,1	13,7
10.	Leninváros	2	12 096	31 879	33 821	+ 1 942	2 796	3 198	3 063	3 137	+ 74	25,9	10,8
11.	Mezőkövesd város	6	19 087	48 390	60 684	+ 12 294	3 179	6 079	2 913	3 061	+ 148	16,0	19,8
12.	Sárospatak város	4	14 716	27 777	29 090	+ 1 313	1 976	3 106	2 044	1 992	- 52	13,5	14,6
13.	Sátoraljaújhely város	6	18 105	56 908	62 784	+ 5 876	3 467	6 707	3 453	3 836	+ 383	21,2	16,4
14.	Ö S S Z E S E N	413	582 087	1 398 007	1 478 686	+ 80 679	2 540	134 502	101 026	101 512	+ 486	17,4	14,6
15.	Megyei Könyvtár	1	-	208 350	227 709	+ 19 359	-	19 307	14 180	15 164	+ 984	-	15,0
16.	Megyei hálózat összesen	414	-	1 606 357	1 706 395	+100 038	-	154 009	115 206	116 676	+ 1 470	-	14,6
17.	Miskolc városi hálózat	27	-	251 515	270 956	+ 19 441	-	25 111	16 295	16 896	+ 601	-	16,0
18.	Miskolc összesen /15+17/	28	184 392	459 865	498 665	+ 38 800	2 704	44 618	30 475	32 060	+ 1 585	17,4	15,5
19.	Tanácsi hálózat ö./14+18	441	766 479	1 857 872	1 977 351	+119 479	2 579	179 120	131 501	133 572	+ 2 071	17,4	14,8
20.	Szakszervezeti hálózat	246	-	562 362	580 670	+ 18 308	-	38 085	49 921	47 997	- 1 924	-	12,1
21.	Közműv.hál.össz./19+20/	687	807 072	2 420 234	2 558 021	+137 787	3 169	217 205	181 422	181 569	+ 147	22,5	14,1

Sor- szám	KÜLCSÖNZÖTT KÖTETEK			Egy ol- vasóra jutó kölcs. kötet	Egy la- kosra jutó kölcs. kötet	LÁTOGATÓK SZÁMA			KÖNYVBESZERZÉSI ÖSSZEJ			Egy la- kosra jutó Ft.	Beszer- zési kötet átlag- ár
	1975.	1976.	Emelkedés csökkenés			1975.	1976.	Emelkedés csökkenés	Költség- vetésből	Egyéb forrásból	Összesen		
15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
1.	323 901	336 999	+ 13 098	27,3	5,1	165 019	172 856	+ 7 837	298 671	87 958	386 629	5,9	30,6
2.	382 449	385 837	+ 3 388	28,3	5,7	181 400	178 873	- 2 527	277 010	74 363	351 373	5,2	29,2
3.	181 025	199 853	+ 18 828	27,8	5,4	68 788	71 213	+ 2 425	202 750	40 600	243 350	6,6	29,4
4.	199 654	200 372	+ 718	33,0	5,7	84 838	85 656	+ 818	149 710	41 028	190 738	5,4	28,3
5.	453 500	438 210	- 15 290	28,8	5,0	195 087	179 398	- 15 689	257 881	56 106	313 987	3,6	25,4
6.	262 819	273 527	+ 10 708	29,7	4,3	102 050	110 181	+ 8 131	266 770	26 343	293 113	4,6	29,5
7.	249 555	255 666	+ 6 111	31,7	4,4	119 206	121 206	+ 2 000	178 869	122 012	300 881	5,1	32,2
8.	254 763	279 077	+ 24 314	27,7	3,8	97 861	114 878	+ 17 017	238 294	81 718	320 012	4,4	27,7
9.	256 349	281 666	+ 25 317	36,6	9,2	81 166	82 900	+ 1 734	211 000	102 312	313 312	10,2	38,9
10.	54 566	57 305	+ 2 739	18,3	4,7	29 094	31 359	+ 2 265	60 000	24 379	84 379	7,0	26,4
11.	89 851	93 390	+ 3 539	30,5	4,9	33 939	34 360	+ 421	178 159	5 508	183 667	9,6	30,2
12.	49 063	47 708	- 1 355	23,9	3,2	21 684	20 470	- 1 214	94 016	-	94 016	6,4	30,3
13.	123 958	140 985	+ 17 027	36,7	7,8	38 619	42 017	+ 3 398	163 828	57 690	221 518	12,2	33,0
14.	2 881 453	2 990 595	+ 109 142	29,5	5,1	1 218 751	1 245 367	+ 26 616	2 576 958	720 017	3 296 975	5,7	24,5
15.	722 303	609 368	- 112 935	40,2	-	174 137	174 349	+ 212	900 000	123 922	1 023 922	-	52,5
16.	3 603 756	3 599 963	+ 3 793	30,8	-	1 392 888	1 419 716	+ 26 828	3 476 958	843 939	4 320 897	-	28,0
17.	580 606	527 214	- 53 392	31,2	-	187 335	173 798	- 13 537	1 054 353	3 759	1 058 112	-	42,1
18.	1 302 909	1 136 582	- 166 327	35,4	6,2	361 472	348 147	- 13 325	1 954 353	127 681	2 082 034	11,3	46,7
19.	4 184 362	4 127 177	- 57 185	30,9	5,4	1 580 223	1 593 514	+ 13 291	4 531 311	847 698	5 379 009	7,0	30,0
20.	1 102 165	1 070 415	- 31 750	22,3	-	412 389	395 458	- 16 931	957 081	101 501	1 058 582	-	27,8
21.	5 286 527	5 197 592	- 88 935	28,6	6,4	1 992 612	1 988 972	- 3 640	5 488 392	949 199	6 437 591	8,0	29,6

És a szolgálat mit olvas?

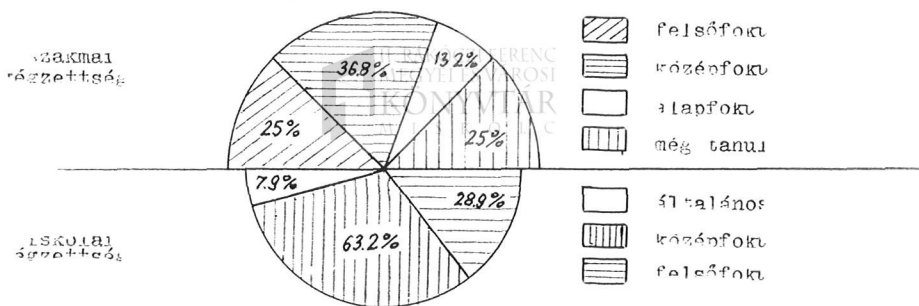
Az elmúlt időszakokban megvizsgáltuk és folyóiratunkban feltártuk, a megye könyvhálózatán keresztül, mely művek köré csoportosul a legnagyobb olvasói érdeklődés, hogy a közízlés akkori állását megismerjük. A múlt évben megfigyeltük könyvtárunkban a munkáskategóriába sorolható olvasóink által tömegesebben forgalmazott könyvek sorát, hogy e réteg érdeklődési körét jobban megismerjük és a szükséghez képest ízlését igényesebb művekhez idomítsuk, ha úgy tűnt, hogy etlőt figyelme elkalandozik.

Logikai sor szerint meg kell válaszolni a kérdést, hogy a szolgálat pedig mit olvas?

Országosan végzett szigorú, de igazságos felmérések keresztkérdései szerint, a könyvtárosok szépirodalmi ol-

vasottságának színvonala kedvező képet ad, mások szerint hiányokkal kedvezőtlen.

Merőben másként közelítettük meg a kérdést, mert ismerjük a bármely kérdőív által kiváltott attitűd hatását, és úgy döntöttünk, hogy személyesen teszünk fel a kérdést a szolgálatnak, érdeklődve az előző esti június 21-i olvasmánya felől, és egyúttal megkérdezzük, házikönyvtára számára milyen könyvet vásárolt legutóbb. Technikai szempontból csak a Miskolc várost kiszolgáló könyvtárakban, a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtárban és a városi könyvtárhálózatban tudtuk az adatokat egyazonos időre szóló módon felvenni, 76 főhivatású könyvtárost érintett. Iskolai végzettségüket az alábbi, a szakmai képzettségükkel kombinált grafikonon ábrázoljuk.

Nem állítjuk azt, hogy ez a mintasokaság a megye egész hálózatára érvényes képet adna, ám azt, hogy a vizsgált és megismert területen dolgozóakra 1977. június 21-én estére, azt követően, hogy a televízió Annim Detjen portugáliai kalandjait sugározta — azt igenis állítjuk, hogy ezeket a műveket olvasták munkatársaink.

Kérdésfeltevésünk közvetlen baráti jellegével arányosak voltak az őszinte beállítottság nélküli válaszok.

Egy olyan olvasói réteg magánpillanatába akartunk nézni, amelyiknek foglalkozása, sőt legtöbb esetben hivatása, a könyvek szolgálatára.

Régebben folytatott magánbeszélgetéseinkben úgy látszott, hogy a szolgálat

megemésztette az olvasói kedvet, ahogy a cukrász aligha torkoskodik otthon.

Am esetünkben mégis így, mert mindössze 4—6 esetben kaptunk tagadó választ, őszintén.

A gyors felmérés eredménye nem fogja adni könyvtárosaink szépirodalmi olvasottságának színvonalát, melyre esetleg 40—50 mű alapján, azokra kérdezve következtethetnénk, de feltétlenül és megbízhatóan adja egyetlen este általuk olvasott művek sorát.

A szolgálat által az estén olvasott művek az egyén szubjektív szükségletét jelzik inkább, mint érdeklődésének irányát vagy olvasói színvonalát.

Könyvtárosnak lenni szakma, és a társadalom bonyolultabbá válásával

egyre összetettebb tevékenységet megkívánó szakma a művelődésügy egy sajátos területén. A könyvtáros szakmai követelményként is olvas szakirodalmat, de a megkérdezés alkalmával kevés könyvtáros akadt, aki akarta volna a kérdezőt és magát ámitani, hogy a kikapcsolódást hívó pihentetésül éppen szakmai irodalmat olvas — ezt nyilván megteszi máskor.

Másik kérdésünk, a legutóbb vásárolt saját otthoni könyvtárát gazdagító könyvekre irányult, és valójában a könyvtáros és a könyvvásárlás mégiscsak ellentmondásos viszonyáról tájékozódunk, és arról, hogy a szakma gyakorlata látszólag ébren tartja a vásárlást. A kérdezettek mindössze 1 szá-

zaléka nem nevezett meg ilyen könyvet.

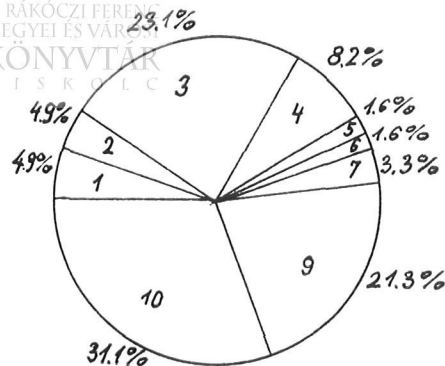
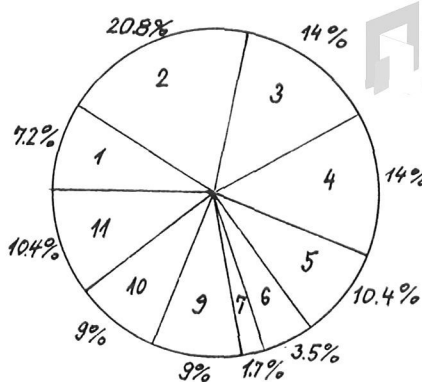
Az olvasás szórakozás jellegű időtöltés, kérdésünk időpontjában csupán a kikapcsolódást szolgálták a művek, a vásárlás viszont az elsajátítás módjában és céljában is eltér ettől, értékelt tulajdonszerzést jelent; ezért is mutat eltérést az olvasott művek olvasmány-típusokba sorolható rendje a vásárolt művek hasonlóan kategorizált rendjétől.

Nézzük meg a grafikon ábráján az egyetlen este olvasott művek olvasmánytípusok szerinti elkülönítésében, s vele párhuzamosan a legutóbb vásárolt művek típusok szerinti megoszlását:

olvasott

vásárolt

művek megoszlása

1. Mai bestseller
2. Külföldi sikerkönyvek
3. Ismeretigényt jelző művek
4. Újabb magyar szoc. jellegű
5. Magyar klasszikusok

6. Külföldi klasszikusok
7. Erősen cselekményes művek
8. Szoc. reálista művek
9. Versek
10. Lexikonok, kézikönyvek
11. Ujság, folyóirat.

A grafikon cikkei jól mutatják, hogy az átlagolvasóhoz hasonlóan, vizsgált rétegünknel is a regény a vezető műfaj, és ennek félelések szerinti bontása a grafikon feloldásán ellenőrizhetően a hazai és külföldi bestsellerek vezető helyét jelzi 7,4 százalék, illetve 21,8 százalékkal olyan értéket tehát, mint az ismeretigényből olvasott művek nélkül vett összes regényforma együttes aránya.

A hazai és külföldi klasszikusok más olvasói kategóriákkal szemben nem tűntetnek fel alacsonyabb értéket rétegünknel, közel megegyező a könyvtárunkban az elmúlt évben munkásolvasóinkról készített felvétel értékével. A vizsgált időpontban az olvasmánytípus említése nyilvánvalóan újraolvasást jelentett, hiszen az említett művek ismerete esetünkben szakmai minimum.

Mind az olvasott, mind a vásárolt verses könyvek viszonylagosan magas, 9,3 százalék, illetve 21,3 százalék értékkel szerepelnek ábránkon. Az adatfelvételtől kitűnően ezt az Ady-évforduló és a könyvtárak rendezvényei magyarázhatják.

Más olvasói rétegekkel szemben a viselkedésszemply a sikerember gondolatöltésű, erősen cselekményes művek, a kínálat és a napi kereslet, s vele együtt a csábítás ellenére sem érik el a 2 százalékot, noha közel kétszer annyit vásároltak a típusból. Ez az olvasmánytípus a feljebb hivatkozott munkáskategóriájú olvasóinknál 18,5 százalék, vagy ha a kategória főiskolát végzett rétegéhez tartoznak, éppen 30 százalékra megy föl. Ugyanígy ehhez az olvasói réteghez viszonyítva könyvtárosaink a vizsgált egyetlen este nagyobb százalékukban olvastak sikerkönyvet, mint munkásolvasóink. A választott ilyen művek között a külföldi sikerkönyvek 21,8 százalékkal szerepelnek.

Az ismeretigényből olvasott és vásárolt művek jelentős, 14,5 százalék, illetve 24,6 százalék, valamilyen részletre irányuló fokozott tájékozódási igényt fed fel. A felvételtől a más típusú, olvasott és vásárolt művekkel ellentétben kiderül, hogy az ilyen olvasmánytípust kedvelők valóban kedvelik is a műfajt, mert a legutóbb vásárolt művek is, legtöbb esetben egy más témakörben mozgó, de ilyen típusú művek voltak. A kedveltség megközelítően hasonló arányát munkáskategóriájú olva-

sóinknál végzett múlt évi vizsgáldó-sainknál tártuk fel, ezeknek főiskolát vagy egyetemet végzett rétegénél.

A lexikonok és kézikönyvek 31,1 százalékos vásárlása a tartósnak vélt értékek hagyományának továbbélését igazolja. A kézikönyvek olvasása a hobbiból üzött kiskerti tevékenység elméleti megalapozottságát kívánna szolgáltni.

Az olvasott és vásárolt művek után érdeklődő kérdésünket tesztkérdésnek is tekinthettük. A kérdésre szinte kivétel és habozás nélkül kaptak a választ, vagyis az olvasmány, bármilyennek is értékeljük, mégiscsak tartós kölcsönhatásba került az emlékezettel. Ellenpróbaként, más alkalommal, beszélgetésbe szöve az előző este látott tévéprogramról érdeklődtünk; a válaszokat csak kisebb idő múltán és csupán 39–40 százaléokban tudtuk kiváltani, bár a programot látta, a szerzőt és a szereplőket megnevezni nem tudta, vagy csak bizonytalanul, a kérdezett néhány nagy produkción kívül, a televízió alig kerül szóba.

A réteg talán ösztönösen is tudja, hogy a technika századában fokozottan döntő az emberre nézve, mennyire tudja magát függetleníteni a szabadidőipar uralmától, nemesebb időtöltéssel, amely végre is hivatásával vág egybe.

Az olvasott művek, láthatólag racionálisan magyarázható hivatali ürügyek nélkül, csak a kikapcsolódást szolgálják. A kikapcsolódás viszont minden szinten biológiai létszükséglet. Nem jellemzik hát az említett művek a szakma követelményeit, csak azt, hogy erre az estére ezt a művet ítélték erre alkalmasnak.

Nyilván lehetne elképzelni, és van is, rangosabb olvasmányosort, de ha céljában az olvasó szándékát szolgálja, rangot kap a mű.

Mivel a választás bonyolult módon összefüggésben van a tudattal, de mert válogatás is, vágyakkal és törekvésekkel is. Így a választások részleteiből kimunkált összkép a tudatviszonyok egésze felé nyit betekintésre lehetőséget. Ám, mivel ennél az olvasói kategóriánál is — hiszen csak így vizsgáltuk ez alkalommal — az esti olvasmány éppen a kikapcsolódást szolgálta. Lélektanilag indokolt a választás ösztönös mozdulata: az ezt szolgáló mű álljon távol a szakmai tudat fegyelmétől.

B. Tóth Lajos

Könyvbarátok klubja Diósgyőrben

A Diósgyőri Vasas Könyvtár dolgozói régóta foglalkoznak azzal a gondolattal, hogy létrehozzanak egy olyan tartós közösséget, amely rendszeres látogatója lehet az irodalmi rendezvényeknek.

Könyvtárunk feladata kettős. Gondoskodnunk kell egyrészt a két nagyüzem (Lenin Kohászati Művek és a Diósgyőri Gépgyár) dolgozóinak, másrészt a terület lakóinak könyvtári ellátásáról. Az említett üzemek dolgozói, szocialista brigádjai joggal várják tőlünk, hogy a könyvek kézbe adása mellett, olyan irodalmi programokkal is szolgáljunk, amelyek tartalmasabbá tehetik kulturális vállalásaikat, és megkönnyítik az irodalomban való eligazodást.

A könyvbarát klub létrehozásával azt kívántuk elérni, hogy minél több üzemi dolgozó kerüljön könyvtárközelbe, és rendszeressé tegyük az élő magyar irodalom képviselőivel való találkozást azoknak a szocialista brigádoknak, amelyek könyvtárunkkal kulturális szerződést kötöttek.

A klub egyéves programjának kialakítását megelőzte az üzemekben végzett közvéleménykutatás. Szükségünk volt arra, hogy megismerjük szocialista brigádjaink véleményét — kikkel találkoznának és miről hallanának szívesen a klubfoglalkozások keretében.

Könyvbarát klubunk 1976. novemberében indult. A meghívottak az első alkalommal megismerkedtek a könyvtárral, tájékoztattak a klub céljáról és annak programjáról. Beszélgettünk arról, hogy kiket szeretnénk meghívni, természetesen helyet adva a jelenlevők javaslatainak is.

Az éves programban 13 összejevetelt terveztünk. Meghatároztuk az egyes foglalkozások témáit is. Néhány cím ezek közül: Valóságirodalom, Magyarország felfedezése. Irodalom és társművészetek, Borsod—Miskolc irodalma, Fiatal prózánk és mai líránk. Klubtagjainknak lehetőségük van arra, hogy a meghívott írókkal elbeszélgessenek, kérdéseket tegyenek fel nekik.

Az eddigi hat klubfoglalkozás közül kiemelkedő volt a Lázár Istvánnal és Ördögh Szilveszterrel való találkozás. Mindkét alkalommal sok érdekes, az irodalomhoz kapcsolódó közéleti téma vetődött fel mind a klubtagok, mind a vendégek részéről.

Programunkban helyet kapott a könyv ünnepeiről való megemlékezés is. Így a költészet napja, az ünnepi könyvhét és a politikai könyvnapok. Külön foglalkozást szentelünk a száz éve született Ady Endre költészetének. Az őszre szeretnénk meghívni Nemeskürty Istvánt, Szakonyi Károlyt és meggyénk irodalmának valamelyik képviselőjét.

Az éves programot vetélkedő-műsoros esttel kívánjuk zárni, amelyre valamennyi látogatót meghívunk, aki részt vett klubfoglalkozásainkon.

A klub rendezvényeit egyrészt az üzemekben, másrészt a Vasas Művelődési Központ könyvtárában tartjuk. Az a tapasztalatunk, hogy üzemi rendezvényeink sikeresebbek, mivel helyben kínálkozik a lehetőség arra, hogy egy-egy íróval találkozzanak az adott üzem dolgozói. A sikerhez az is hozzájárul, hogy a helyi vezetők is támogatják a találkozók létrehozását, és szívesen vállalják a házigazda szerepét az üzemi könyvtárosokkal együtt. Az is igaz, hogy a meghívott írók is szívesen belátogatnak az üzemekbe, ahol nagyon jó alkalom kínálkozik arra, hogy a munkahelyeken találkozzanak olvasóikkal, akik talán „hősei” is lehetnek egy későbbi irodalmi alkotásnak.

Könyvbarát klubunk eddigi működése jó példa arra, hogy lehetséges és érdemes ilyen és hasonló közösségeket alakítani, mert fórumot jelentenek az irodalom megismerésére és az írókkal való személyes találkozás hozzájárulhat az élő magyar irodalom népszerűsítéséhez.

Célunk a jövőben is — Kiss Anna költő nálunk elhangzott szavait idézve —, hogy „sok emberi együttlétet” biztosítsunk a Könyvbarát Klub tagjainak.

Szekély Miklósné

Váci Mihályra emlékezünk

A Gárdonyi Géza Gyermekkönyvtárban gazdag élményben volt részünk. 1977. április 29-én délelőtt 9 órakor Tisza Miklósné könyvtáros „Váci Mihályra emlékezünk” címmel könyvtári irodalomórát tartott. A foglalkozáson a 27. sz. Általános Iskola 8. osztályos tanulói vettek részt.

Váci Mihály verseiből derék szónokok gyakran és szívesen idéznek, s ezzel megkoptatott szállóigévé szűkítik a költő gondolatait.

Tisza Miklósné úttörő feladatra vállalkozott: megváltoztatni a Váciról kialakult tankönyv-képet. A „... tenni, tenni kell...” elhasznált verssort megtölteni a költeményben megjelenő gondolatokkal, új színt, ízeletet adni a gyerekeknek, kialakítani egy új Váci-szemléletet.

Szükség van Váci felfedezésére, költészetének mélyebb megismertetésére. Kevesen vállalkoznak arra, hogy versesköteteit alaposabban tanulmányozzák, hogy az életéről szóló kevés monográfiát elolvassák, hogy közelebb kerüljenek a költőhöz. Vácit felelős politikai állásfoglalása, mélyen lírai hazaszeretete, szülőföld-szeretete, érzelmi élete napjaink rangos költőjévé emelték. Költeményeiben hangot kap minden, ami magyar: a nép, a falu, a mező, a búzakalász, a pacsirta, a bodzafa. — Ezt az igényt ébresztette fel a gyermekekben Tisza Miklósné a Vácinak szentelt órájával.

A foglalkozást a hejőcsabai Gárdonyi Géza Gyermekkönyvtárban tartották, melyet ez alkalomra „tanteremmé” alakítottak át. A falon tábla fölötté két Váci-idézet gondosan megkomponált aszimmetriában elhelyezve, dekoratív megoldással, amelyek már a belépéskor magukra vonták a figyelmet:

1. „... használni jöttem, nem tündökölni...”
2. „... költő, csak azt mondd el, ami oly fontos,
hogy embertelenség lenne azt el nem mondani...” (Pillérek)

Az asztalra, ízléses elrendezésben, Váci-köteteket és a róla szóló írásokat állították ki. (Kelet felől; Eső a homokra; Százhuszat verő szív; Válogatott versek; Jegenye; Kovács Sándor Iván: Váci Mihály — kortársaink; Írók, képek stb.)

A foglalkozás pontosan kezdődött. Tisza Miklósné üdvözölte a jelenlevőket. A bevezetőt a 27. sz. iskola magyartanára tartotta. Ő a költő „Százhuszat verő szív” c. költeményéből is olvasott fel.

Ezután Tisza Miklósné a költő életrajzát ismertette (ahogy megjegyezte: „nem a teljesség, hanem a kiemelés igényével”).

A gondosan megszerkesztett, idézetekkel bizonyított ismertetés lekötötte a gyerekek figyelmét. Tiszáné kiállása határozott, magabiztos, nyugodt volt. Kifogástalanul tisztá kiejtéssel beszélt és olvasott. Előadás és felolvasás közben képes volt szemmel kontaktust tartani a hallgatókkal. A tanulók elmélyülten figyeltek. Még az életrajz elhangzása után is meghatott csend uralkodott, amelyet Tisza Miklósné azzal fokozott, hogy leülés előtt néhány másodpercet kivárt, hagyta a felébredt érzéseket eluralkodni.

Félreült, de ezután is irányító maradt. Személyével kötötte össze az óra további menetét.

Váci költeményei következtek. A költeményeket a tanulók olvasták fel a költő kötetéből. Jól válogatott, Vácira jellemző verseket hallottunk. Megismerhettük Váci mikrovilágának jellemző vonásait. Az elhangzott versek: Én szőke városom, Bodzafa, Pacsirta, Gyalog szerettem volna jönni, Utcasarki áldás, Eső a homokra.

Tisza Miklósné fejezte be az órát rövid összefoglalóval, és ajánlotta a gyerekeknek a kiállított könyveket.

Az egyórás foglalkozás megtervezett, pontosan szerkesztett volt. A bevezetőben megtudhatták a tanulók az óra célját, életrajzában költészetének fő indítékait. A bemutatott költeményekben igazolást nyert a bevezetőben, életrajzban ismertetett életmű. Mindannyian gazdagabbak lettünk ezzel az órával.

Szikra Pál

A szépirodalom és a film kapcsolata

A film a legfiatalabb művészetek közé tartozik. Egyes művészetek múltja évszázadok, sőt évezredek óta ismert. A film — a mozgókép — viszont nemrég szinte a szemünk előtt vált művészetté. Mivel a film felhasználja a társművészetek eredményeit, épít az irodalom, a színjátszás, a zene, valamint a képzőművészetek eredményeire, ezért egyesek arra a következtetésre jutottak, hogy a film az előbb említett művészetek keveréke. E megállapítás hamisságát cáfolja az, hogy a film saját formanyelvvel rendelkezik, a különböző művészetektől kapott gondolatokat, színeket, vonalakat, zenét stb. nem mechanikusan veszi át, hanem szintetizálja a különböző elemeket, és mondanivalóját a film formanyelvén próbálja kifejezni.

E rövid írás célja csak annyi, hogy megpróbáljon a film és az irodalom közötti lehetséges, fontos kapcsolatra rámutatni. A két művészet közötti kapcsolatot régi keletű, ma is kéz a kézben járja az útját.

Az „irodalmi filmeket” jellegük szerint három nagy csoportba sorolhatjuk:

- A rangsor elején azok a művek foglalnak helyet, amelyekben nemcsak az író, hanem a „közvetítő” (rendező) kivételes tehetsége és egyéni mondanivalója is jól tükröződik. Példaként lehet említeni Kozincev: HAMELET, Milestove: EGEREK ÉS EMBEREK, Fábri: HÚSZ ÓRA stb. filmeket.
- A második csoportba tartoznak azok az alkotások, ahol a rendező nagyon sok illusztrációt, a mese fordulatait és a mű hangulatát képeskönyvszerűen megeleveníti, de filmi eredetiségében alig csillog az alkotása. A filmművészetben kevésbé jártas közönség ezeket a filmeket jó alkotásoknak szokta minősíteni, mert az általa ismert irodalmi mű majdnem úgy jelenik meg a vásznon, ahogy azt az irodalomból megismerte.
- Végül, az is előfordul, hogy a rendező meghamisítja, félremagyarázza az alapszöveget, vagy az eredeti alkotásnak csupán a vázát szerkeszti meg.

A filmművészetben lezajlott elméleti

és szakmai viták kérdéseinek csak egy része jut el a mozi szerető közönséghez. Ennek természetesen az a magyarázata, hogy a viták kérdései csupán a mozi látogató közönség intellektuális rétegét foglalkoztatják elsősorban. E rétegnek jelentős ismeretei vannak az egyes rendezők alkotásairól, ismerik a rendezői irányzatokat, az esztétikai problémák közelebb állnak hozzájuk, és a filmek filozófiai mondanivalóját is könnyebben megértik.

A felnőtt közönség a filmek megtekintésekor inkább arra helyezi a hangsúlyt, hogy az általa látott film mennyire tükrözi a reális valóságot, mi a politikai mondanivalója, és milyen atmoszférát teremt az egész film, vagy annak bizonyos jelenetei.

Két nézőpontból kétféle ítéletalkotás születik egyazon film megtekintésekor. Éppen ezért nehéz a rendező helyzete, mert a mozilátogató közönség ma is sokkal heterogénebb, mint pl. a színházi közönség.

Az MSZMP XI. kongresszusa határozatában megállapította: „Az egyes művészeti ágakban értékes művek születnek. Növekedett a különböző művészeti rendezvények látogatottsága.” Ez utóbbi megállapítás vonatkozik a borsodi mozilátogatókra is.

Az elmúlt évtizedben több szépirodalmi mű filmadaptálása valósult meg. Ez a pozitív tendencia napjainkra is jellemző.

1974. december második felében került először bemutatásra: a 141 perc, a Befejezetlen mondat című regényből készült film.

Déry regénye nem jelent meg a harmincas években. Egyetlen magyar kiadó sem vállalkozott publikálására. Barátai olvasták csak, közöttük Illyés Gyula, aki nyomban lelkesen számolt be a Nyugatban: „A regény nemcsak legidősebb társadalmi és lélektani kérdésekről nyújt hatalmas kompozíciót, tükre együtt egy sereg stílusproblémának is, a regényírás új útjainak. Úgy tudom három gépelt példány van belőle. Ismerünk műveket, amelyekből évszázadokig csak egy volt.” A Befejezetlen mondat csak 1947-ben jelent meg. Azóta több kiadásban látott napvilágot, franciára,

németre is lefordították. A kritika Déry Tibor egyik fő művének, a modern európai irodalom remekének tekinti. Déry regényét — írja Lukács György — „az emeli világirodalmi színvonalra, hogy rendkívüli ember-, probléma- és helyzetérzékenysége ugyancsak rendkívüli evokatív erővel árusul.”

A prózai alkotás átfogó képet fest a két világháború közötti Magyarországról. Elemző és összefoglaló módon mutatja be a magyar társadalom osztálykonfliktusát, a munkásság és a polgárság egymáshoz való viszonyát. Az irodalmi mű szélesen hömpölygő, számos szereplőt felvonultató, sok szálon futó cselekménysorából Fábri Zoltán az alapkönfliktust ragadta meg. Főhőse, Parcen Nagy Lőrinc a polgárság életét éli, de azt is érzi, hogy ez az életmód milyen üres és haszontalan.

A lelkiismeretfurdalás vezetj el a munkások közé, akik azonban nem fogadják be. Közeledési kísérletei sorra kudarcot vallanak. Két világ közé kerül, az első megveti, a másodikban otthon-talan. A visszautasítások ellenére kitart elhatározása mellett.

A filmbeli történetet tulajdonképpen két haláleset fogja össze, ezekből a jövőbe és a múltba pillanatva bontakozik ki a cselekmény. Az öngyilkosságnak illetve a gyilkosságnak szimbolikus jelentése van: az előbbi a polgárság ha-

nyatlását, az utóbbi a munkásokra nehezédő terrort jelenti.

Fábri Zoltán alkotásában nemcsak a regény társadalomrajzát adja vissza, de a lélektani szférában egy fejlődő lélek beható, érzékeny vizsgálatával is méltó alkotótársnak bizonyult. Ebben nagy segítségére van Illés György, a realitás és a képzeletek keveredésének képi megfogalmazásával. Fábri Zoltán, a magyar filmművészet legjobb, nemzetközileg is elismert rendezői közé tartozik. Bizonyítja ezt filmjeinek sajtóvisszhangja is, a nemzetközi fesztiválokon kapott díjak, a közönség szeretete. A szereplők között a főszerepet alakító Bálint András-son kívül olyan népszerű művészek működnek közre, mint Dayka Margit, Latinovits Zoltán, Mensáros László, Kern András, Apor Noémi.

A 141 perces már eddig is a társadalom széles rétegeihez juttattuk el. A fiatalabbak számára a film a művészi élményen túl az iskolában tanultak elmélyítését is szolgálja. Megyénkben ez ideig 48 ezren tekintették meg a filmet. A nézők jelentős száma ifjúsági rétegekből tevődött ki. Az értelmiségi nézők körében is érdeklődésre számíthatunk a film további bemutatásai alkalmával. 1977. második negyedévében a tv-ben is bemutatásra került, s így még szélesebb rétegek ismerték meg ennek az irodalmi alkotásnak filmadaptálását.

Tohai Ferenc

Megyei térképünk a közművelődés szolgálatában

Borsod-Abaúj-Zemplén megye térképe a Borsod Tourist kiadásában 50 ezer példányban 55x45 cm méretben, ötszínnyomással, méretarány feltüntetése nélkül, csak léptékkel 1976-ban jelent meg. Hajtogatott mérete 24x11 cm. Ára: 11 forint. Hátlapján Ózd, Kazincbarcika, Sárospatak, Sátoraljaújhely, Mezőkövesd, Leninváros, Miskolc áttekinthető térképével és 16 színes megyei fotóval.

A térkép belső címlapján érthetetlenül „Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kalauz” felirat van. Jelmagyarázata német, orosz és angol nyelvű. Mint idegenforgalmi térkép a tájékoztatás feladatának általában megfelel. A nevezetességeket bemutató piktogramok azonban nagyra sikerültek. Jelentős felületet takarnak be, ezért az objektumok pontos helye nem állapítható meg. A magyarázatos sorszámozás mindenképpen kívánatos lett volna. Hiszen pl. a szerecsi múzeum jele is Lebesbénye fölé van. Ez az ábrázolás tévedésre adhat okot. A turistajelzések közül csak az országos kéket találjuk a lapon. Kiseb-
II. felhívni

köz, Galyaság stb. Ninesen rajta a mar-
tonyi, kurityáni (műemlék) rom. Vi-
szont a Bükknél egy hátravetett fejű
szarvas ábrája már a giccs határát sú-
rolja. Természetvédelmi területeink is
lemaradtak róla.

Hiányosságai mellett pótolhatatlan
előnye kultúrmunkában a „Ki mit tud?”-
okon való használhatósága, ugyanis a
piktogramok több település között he-
lyezkednek el (az ábrázolt objektumtól
hol balra vagy jobbra, fölötte vagy
alatta), így, aki nem tájékozott, gondot
okozhat a megfejtése.

Megítélésem szerint a szülőföld és a
tágabb környezet oktatásához iskolai
célra is hasznos segédeszköz — termé-
szetesen kiegészítésekkel. Ára viszony-
lag magas, de nyomdatechnikai kiállí-
tása elfogadható, papírminősége a tar-
tós használat miatt erősebb lehetne.

A következő kiadásokban van tehát
javítani való, ezért nem árt a pótolni-
valókra az érdekeltek figyelmét időben

II. felhívni
FERENC
MEGYEI ÉS VÁROSI
KÖNYVTÁR
MISKOLC

Németh Pál

Könyvtári események

Diósgyőrben (Blaha Lujza utca 32. szám alatt) április 6-án megnyílt a Városi Könyvtár Petőfi Sándor Emlékkönyvtára. Az olvasók régen várták az eseményt, ezért a könyvtár író—olvasó találkozóval nyitotta meg kapuit. A találkozón Munkácsi Miklós író és Papp Mária költőt láttuk vendégül.

A könyvtár épülete műemlék, 1758-ban készült. Ekkor a vár már romos, lakhatatlan állapotban volt. Ezért építette a diósgyőri koronauradalom akkori gazdája — Grassalkovics Antal — ezt az emeletes kőházat, mely a mindenkori kormányzó székhelye lett. Majd — az uradalom megszűnése után — a Vasgyár tulajdonába került, s később, 1924—1973 között iskolának adott otthont.

Ebben az évben befejeződött az épület belső átalakítása, s beköltözött a Petőfi Könyvtár. Harmincezer kötetes állománnyal, idegen nyelvű kézikönyvekkel, 35 féle külföldi, 100 különböző hazai folyóirattal, hanglemezekkel várja olvasóit.

A miskolci Városi Könyvtár másodszor nyerte el a Kiváló Könyvtár címet.

A Magyar Rádió a Kulturális Minisztériummal és a Szakszervezetek Országos Tanácsával közösen Ady műveltségi vetélkedőt hirdetett a költő születésének 100. évfordulója alkalmából. A játékra benevezett a miskolci Városi Könyvtár József Attila Fiókkönyvtárában működő Irodalombarátok Köre.

Az elődöntőre április 6-án került sor, ahol csapatunk a Petőfi Irodalmi Múzeum Múzeumbarátok Körével versenyzett, és továbbjutott a középdöntőbe.

A csapat kapitánya, Fejérmé Nagy Mária, és a tagok — Csonka Józsefné, dr. Mészáros Sándorné, Molnár Zsuzsanna, Radácsi György, Deres László — folytatják a felkészülést a középdöntőre. Lázár István tanár hozzáértő segítségével.

A Könyves Kálmán utca 2. szám alatt megnyílt a 34. sz. Általános Iskola és a miskolci Városi Könyvtár új közös gyermekkönyvtára. Négyezer kötet kézi- és gyermekkönyv, folyóiratok, diafilm és hangmez áll az ifjú olvasók rendelkezésére, szombat kivételével minden hétköznap. A könyvtár rendszeres bemutató foglalkozásokkal is segíti az iskola munkáját.

Az ózdi Kun Béla Művelődési Ház Könyvtára nyomtatott tájékoztatót adott ki a könyvtár szolgáltatásairól. Propagandamunkájukban új szint jelentett az 1977. március 15-től május 31-ig tartó mikrofonrejtvény-sorozat. Ennek keretében minden héten kedden délután egy ismert mű részletét olvasták fel a lakótelep hangos híradójában. A feladat a szerző és a cím megfejtése volt. A nyertesek között könyvjutalmakat soroltak ki.

— A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Borsod megyei Területi Szervezetének újjáalakuló közgyűlésén, 1977. január 10-én megválasztották az új vezetőséget. Elnöke Berecz József, a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár igazgatója, titkára Bódy Zsuzsa, a NME Központi Könyvtárának munkatársa, elnökségi tagok: Gyárfás Ágnes, az Egyesült Kórházak Központi Könyvtárának vezetője, Hubay László, az SZMT Központi Könyvtárának igazgatóhelyettese, Nagy Gábor, a NME Központi Könyvtárának osztályvezetője és Urszin Sándor, a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár osztályvezetője lettek. A közgyűlésen ismertették a Borsod megyei Területi Szervezet 1977. évi munkatervét.

— Az 1977. évi mezőgazdasági könyvhónap gazdag programja megyszerte a jó és közös szervezetek jegyében a közművelődési törvény szellemében jött létre. A járási könyvtárak a könyv-

hónap eseményeit összefoglaló, értékelő jelentéseikben nagyobb sikerről számolnak be a tavalyihoz képest. Legjobb rendezvények voltak: A megyei megnyitó ünnepség, melyen dr. Sz. Nagy László, a Kertészeti Egyetem docense „Szőlőtermesztés, fajtaismeret” címmel tartott vetítettképes előadást. Számos szakember és kiskerttulajdonos hallgatta meg dr. Sz. Nagy László rendkívül szemléletes és figyelemlelkítő előadását.

— Az edelényi járás szendrői Szabad Föld estje, a könyvhónapi rendezvények csúcspontja volt. Zsúfolt hallgatósággal találkozott a hetilap főszerkesztő-helyettese, Söptei János, az egészségügyi rovatvezető, dr. Buga László és a kisállattenyésztési rovat vezetője, Szegő Lajos. Leggazdagabb programja a szerencsi és a mezőcsáti járásnak volt. Szakíró—olvasó találkozók, könyvkiállítások, könyvvásárok, vetélkedők a mezőgazdasági szakirodalomból, mezőgazdasági szakelőadások segítettek a korszerű mezőgazdasági ismeretek elmélyítését.

— A Belgium és Magyarország között levő kulturális kapcsolatok jegyében a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár vendége volt március hónapban a belgiumi Liège Megyei Könyvtárának igazgatója. A belga vendég a megyei könyvtár megtekintése után Sárospatakra és Tokajba látogatott. Hálózati rendszerünkről, s a könyvtárakban folyó szakmai munkáról nagy elismeréssel nyilatkozott.

— A költészet napját bensőségesen ünnepelték meg könyvtáraink. Különös hangsúlyt helyeztek az évfordulók megünneplésére, József Attilára, Ady Endrére és Vajda Jánosra való emlékezéssel. József Attilára emlékeztek: Szendrő, Mezőkeresztes, Hidasnémeti, Sajószentpéter, Tarcál, Mezőnagymihály, Novajdrány, Tiszalúc, Putnok, Bódvaszilás és Abaújszántó könyvtárai. Ady Endrére: Monok, Tarcál, Tállya, Novajdrány, Gönc, Alsószolca, Putnok, Abaújszántó és Tokaj könyvtárai. Vajda János születésének 150. évfordulóján a költőről Putnokon emlékeztek meg.

Szavalóversenyt rendeztek: Bodrogszegiben, Erdőbényén, Taktaharkányban, Taktakenézen, Tállyán, Tiszaladányban, Tiszalúcon, Encsen, és Tokajban. A költészet napja eseményei közül kiemelkedően jól sikerültek Papp Lajosnak, a Napjaink főszerkesztőjének költő—olvasó találkozói Ongán és Mezőkövesden.

— Az encsi József Attila járási, nagyközségi Könyvtár nagyszabású rendezvénysorozatára, a csereháti napokra 1977. április 15—27. között került sor. Képzőművészeti, díszítőművészeti és fotószakörök kiállításain, TIT-előadásokon, énekkari szerepléseken, néptánc-csoportok járási szemléljén, klubhangversenyen, bábosok előadásain kívül renghagyó irodalomórák Győrvári János és Dariday Róbert, miskolci színművészek önálló műsoraival, író—olvasó találkozók Gulyás Mihállyal, Tímár Mátéval, Balogh Bénivel, Takács Tiborral, Jókai Annával és Bajor Nagy Ernővel, a Napjaink íróinak bemutatkozása Krasznokvajdán, a Sipos Gyula emlékest Fekete Gyula részvételével Hernádvécsén, s még számos rendezvény szolgálta a közművelődés ügyét nagy sikerrel az encsi járásban.

— Ismét egy új művelődési intézményt, a leninvárosi Városi Könyvtár óvárosi fiókkönyvtárát avatták Tiszszederkényben 1977. május 2-án. A könyvtárral egy épületben kapott helyet a politechnikai műhely és egy úttörőszoba az iskolásgyermek számára.

— Ady Endre születésének 100. évfordulója tiszteletére 1977. május 9-én továbbképzést tartottunk a megye főhivatású könyvtárosai részére a megyei könyvtárban, melyen Czine Mihály egyetemi tanár méltatta az Ady-életművet, Sellei Zoltán előadóművész önálló Ady-műsorát mutatta be, Mikó Zoltán, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár osztályvezetője pedig ismertette az Ady-évvél kapcsolatos könyvtári propagandamunka lehetőségeit és tenni-valóit.

— Az ünnepi könyvhéten könyvtárat avattak Cserépfaluban. A könyvtár a régi templomból e célra újjávarázsolt épületben kapott helyet. Lelkes közönség vette birtokba a Takács Tiborral rendezett író—olvasó találkozón a község új művelődési intézményét.

— A II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár Mezőkövesd-hőfürdön rendezte meg soron következő értekezletét a járási, városi könyvtárigazgatók részére 1977. július 1-én. Az értekezlet előadója Halász Béla, a Veszprém megyei Könyvtár igazgatóhelyettese a kistelepülések gondjairól, a központi könyvtári ellátás irányelveiről szolt, ismertette az ellátás módjait kimunkáló, ún. „veszprémi kísérletet”. Urszín Sándor és Szabó Gyula a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár részéről az encsi és az ózdi járásokban végzett, kistelepülések helyzetére vonatkozó vizsgálatokról számoltak be.

— A Magyar—Szovjet Baráti Társaság a Kulturális Minisztériummal, a Könyvtártudományi és Módszertani Központtal, valamint más állami és társadalmi szervekkel együtt olvasópályázatot hirdet „Kell a jó könyv '77.” címmel. Negyven művet kínál elolvasásra a régi orosz és a mai szovjet irodalomból. Könyvtáraink a felhívásra azonnal reagáltak. Mezőkövesden rendszeresen cserélődő kiállításokon reprezentálják a könyvtárban található szovjet irodalmat, vetélkedőt és író—olvasó találkozót szerveznek üzemekben, szolgálva egyben az Olvasó munkásért mozgalom céljait is. Ugyanezt teszik Putnokon, programtervet is készítettek a siker érdekében. Encsen és Sátoraljaújhelyen a szocialista brigádok olvasási

programjába építik a mozgalom könyveit.

— A Nagy Októberi Szocialista Forradalom méltó megünneplésére már most készülnek könyvtáraink: Putnokon üzemi vetélkedőkhöz biztosítják az irodalmat. A miskolci járásban Arnóton, Parasznyán és Szirmabesenyőn vándorkiállítás mutatja be a forradalom eseményeit, ezenkívül szavalóversenyt és vetélkedőt is hirdetnek. Politikai könyvankétot terveznek novemberben Felsőzsolcán Nyilas Vera részvételével. Bódvaszilason a „Nagy fordulat éve” és a „Vörös jelek a hadak útján” című filmek vetítését tervezik megemlékezéssel egybekötve. Tokajban az ifjúsági klub és a könyvbarát szakkör tagjainak a bevonásával rendezik meg az ünnepségeket. Encsen pályázati felhívást adott ki a járási könyvtár a Járási Hivatal művelődésügyi osztályával közösen 10 000 Ft összegű iskolai könyvtárfejlesztésre. A pályázat alapkövetelménye, hogy a tanácsi közművelődési és iskolai könyvtár között együttműködési megállapodás jöjjön létre. A pályázat további pontjai, feltételei az együttműködésre vonatkoznak. A pályadíjat 1977. november 7-én ítélik oda az arra érdemes iskolai könyvtárnak.

— A mezőkövesdi Járási-Városi Könyvtár elkészítette a képzőművészeti világhét őszi ünnepségeinek könyvtári programját. Kiállításokon és filmvetítéseken kívül az Olvasó munkásért feladataihoz igazodva az ipari szakmunkásképző iskola tanulóinak, valamint a MEZŐGÉP Vállalat munkásainak vetített képes előadást rendeznek.

Összeállította: **Hubay Ágnes**

E SZÁMUNK SZERZŐI:

AUGUSZTINYI BÉLA, az edelényi nagyközségi-járásí könyvtár munkatársa; BERECZ JOZSEF, a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár igazgatója; NÉMETH PÁL, a szerencsi MÁV szakszervezeti könyvtár vezetője; id. OLÁH LÁSZLÓ, a zádorfalvi községi könyvtár vezetője; SERFŐZŐ JÁNOS, a miskolci járás igazgatója; SLEZSÁK IMRE, az edelényi nagyközségi-járásí könyvtár igazgatója, SZABÓ GYULA, a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese; SZÉKELY MIKLÓSNÉ, a Diósgyőri Vasas Könyvtár vezetője; SZIKRA PÁL, a miskolci 27. sz. Általános Iskola tanára; TOHAI FERENC, a Borsod megyei Moziüzemi Vállalat osztályvezetője; B. TÓTH LAJOS, író; M. TÓVÁRI JUDIT, a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár helyismereti gyűjteményének vezetője.

TARTALOMJEGYZÉK

SLEZSÁK IMRE: Őry Endréné	1
BERECZ JÓZSEF: Megmérettünk	2
SZABÓ GYULA: A módszertani gondozás gondjai	5
AUGUSZTINYI BÉLA: A hálózati-módszertani munka, a hálózat néhány jellemzője az edelényi járásban	9
Borsod-Abaúj-Zemplén megye szakszervezeti könyvtárhálózatának ötéves fejlesztési terve	15
SERFŐZŐ JÁNOS: A közművelődési törvény végrehajtásának tapasztalatai a miskolci járásban	18
HUBAY ÁGNES: Híradás a Borsod megyei olvasótáborokról	22
MAGYAR ANDRÁS: Törekvések a könyvtári szolgáltatások tartalmának elmélyítésére Borsod-Abaúj-Zemplén megye szakszervezeti könyvtárhálózatában	23
HUBAY ÁGNES: Ünnepi könyvhét Borsod-Abaúj-Zemplén megyében	26
M. TÓVÁRI JUDIT: Fénylyukkártyás állományfeltárás a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár helyismereti gyűjteményében	28
ID. OLÁH LÁSZLÓ: A zádorfalvi községi könyvtár munkájáról	32
Borsod-Abaúj-Zemplén megye közművelődési könyvtárainak statisztikai adatai	34
B. TÓTH LAJOS: És a szolgálat mit olvas?	36
SZEKELY MIKLÓSNÉ: Könyvbarátok klubja Diósgyőrben	39
SZIKRA PÁL: Váci Mihályra emlékezünk	40
TOHAI FERENC: A szépirodalom és a film kapcsolata	41
NÉMETH PÁL: Megyei térképünk a közművelődés szolgálatában	43
Könyvtári események	44

